

Π

π'· ο σύνδ. που, το ερωτ./αναφ. που, *δε μ' είπεις π' δε θα ρτεις; σιγά π' δα πάου*, δεσ πρμ. 152, 164 και 370, [αρχ. ὄπου > μσν. πού].

'π'· η πρόθ. από, *σιγά, 'π' τικέινου είνι*; = σιγά από εκείνο(το πράγμα, την αιτία) είναι; *είμι 'π' την Τσιαρπίστα*, δεσ πρμ. 300, 301, 365 και πρμ. φρ. 142, [αρχ. ἄπό, μσν. πού(< αρχ. ὄπου)].

πα 1· επίρρ., πάνω, *μην ουμιλάς πα στου χέρι* = μη μιλάς όταν ρίχνω κάτι με το χέρι, δεσ πρμ. 277-279 και αίν. 24, αλλ. *απά, παν', απάνου*, [αρχ. ἐπάνω].

πα 2· τύπος του ρ. *πααίνου*, πάει, πάμε, πηγαίνει κλπ.· *έλα, Χάρι μ', να πα παλαΐψουμι*, (Ν.Π.γ' τρ. 458.0), δεσ και πρμ. 6· ως πρ., *πα να φερς λίγου νιρό*.

πααίνου· ρ., *πάινα/παϊνισκα/πήγινα/πήγ(ι)να/πηγίνισκα/πηίνισκα/πήινα, πήγα/πήα/πάισα*, πηγαίνω, *Γιώργης πάισι στου χουράφ(ι), πάμι για ζύλα* = πηγαίνουμε για ζύλα, δεσ πρμ. 312, λ.γ. 18 και δ.δ. 2 στχ. 10· πρ. *πα, πάινι, πααίντι, πάινι, πάντου, πάντι/πανίτι, πάντου τ'ς στου σπίτι(ι)* = πήγαίνε το της στο σπίτι, (για την ορθογράφηση δεσ εισαγωγή 4.2), αλλ. *πάου*, [αρχ. ὑπάγω > μσν. ὑπαγαίνω].

παγάλια· επίρρ., δεσ *πουγάλια*.

παγίδις, οι· παγίδες, τα πλευρικά ξύλα στο σαμάρι, που συνδέουν το *μπρουστάρ(ι)* με το *πιστάρ(ι)*, ως παιχν. ήταν διάφορες κατασκευές για να πιάνονται πουλιά, αλλ. *παϊδις*, [αρχ. παγίς].

παγκάλ(ι), το· το παγκάρι της εκκλησίας, ο κεροστάτης, όπου οι πιστοί ανάβουν τα κεριά τους, [μσν. πάγκος > παγκάρι, με ρ > λ].

παγκέο· λ. γνωστή από το παιχν. *γκέο-παγκέο*, χωρίς δική της σημ. και που δεν έχει σχέση με το βουνό Παγγαίο.

παγούδια, τα· παγάκια, μικρά κομμάτια πάγου, *παγούδια έκανι του νιρό στου βαρέλ(ι)*, [αρχ. πάγος].

παγουνιάρς, -ρου, -ρκου· αυτός που κρυώνει πολύ, πιο πολύ από τους άλλους, αλλ. ο *κρυώτας*, [αρχ. πάγος > μσν. παγώνω].

παγουνιέρα, η· ψυγείο πάγου, μτφ. αυτός που είναι ευαίσθητος στο κρύο, [αρχ. πάγος].

παζάρ(ι), το· η διαπραγμάτευση, το παζάρεμα, *δυο λόια ένα παζάρ(ι)*, (δεσ *λόια*), η σημερινή λαϊκή αγορά, το παζάρι, δεσ πρμ. 275, [τουρ. pazar].

παζαρίτκους, -κ(η), -κου· αυτός που αναφέρεται ή προέρχεται από το *παζάρ(ι)*.

παζαρτζής, ο· έμπορος ή επισκέπτης στα παζάρια, *άιντι, γυρνούν παζαρτζήδης*, [παζάρ(ι) + -τζής].

παθαίνου· ρ., *πάθινα/παθήνισκα, έπαθα*, παθαίνω, [αρχ. πάσχω].

παθές· μόνο στη φρ. *παθές τα κι μαθές τα*, τύπος αορ. του *παθαίνου*.

παθήτς, παθήτσα· αυτός που πάσχει μόνιμα από κάτι, [πάθια].

πάθια, τα· πάθη, παθήσεις, *υπούφιρα τ' Χριστού τα πάθια*, [πάσχω > αρχ. πάθος].

πάι, πάει· τύποι του *πααίνου*, *πάι λαγός να πει νιρό* = πήγε ..., *πάει να πάρ(ει) νιρό*.

παιδιάδες, οι· {-δγιά-}, μεγάλα παιδιά, παλικάρια· *πέντε παιδιάδες γύρισαν και πέντε αρχοντοπαίδια*, (Ν.Π.γ' τρ. 17.0), [πιδί].

παΐδις, οι· οι παγίδες.

πάιμα, το· το πάισ(ι)μου.

πάινα, πάινι, παΐνισκα· τύποι του ρ. *πααίνου*, δεσ πρμ. 69.

παίρνου· ρ., *έπιρνα/ήπιρνα, πήρα/πάρσα*(Νιγρ.), *πάρθκα*, παίρνω, *παίρν(ει)/παίρ(ει)* να νυχτώνει, *πήρι μια ψιχάλα, διες να παρς καμιά καλή*, δεσ πρμ. 301, πρ. *παίρντι, πάρι, παρίτι, παρθούς, παρθίτι, παρ' τ'ς του του μουλύβ(ι)*, (για «τ'ς» δεσ και δίνου), *παρίτι κι μια γάτα*, δεσ και πρμ. φρ. 117, [αρχ. έπαίρω(=σηκώνω) > μσν. παίρνω].

παίρς· τύπος του *παίρνου*, *μην παίρς 'π' τιαυτό*.

πάισα· τύπος του ρ. *πααίνου*, δεσ δημ. τρ. 3 και 6.

πάισ(ι)μου, το· πηγαυμός, *δυο ώρις ήταν του πάισ(ι)μου για του μπαΐρ(ι)*, αλλ. το *πάιμα*, [πααίνου].

παϊτόν(ι), το· είδος άμαξας που συρόταν από άλογα, [αρχ. Φαέθων > τουρ. payton].

παλαβός, -βιά, -βό· {-ιά}, παλαβός, [αρχ. άπολωλός > μσν. παλαβός].

παλαβόσουου, το· το *σόι*, η οικογένεια, η γενιά που έχει ανάμεσα στα μέλη της πολλούς *παλαβούς*, όχι όμως παράφρονες, [παλαβός + *σό(ι)*].

παλαβουάερας, ο· ο αέρας που δεν είχε σταθερή κατεύθυνση και δεν εξυπηρετούσε το *λίχνισμα*.

παλάβρας, -α· παλαβός, *κείν(η) παλάβρα Γιώργης, πού να ρτει*, [παλαβός].

παλαμαριά, η· {-ιά}, το ξύλινο εργαλείο που φορούσαν σαν γάντι οι *θιρσάδης*, για να προστατεύουν τα χέρια τους *στον θέρου*, [αρχ. παλάμη].

παλεύου· ρ., *πάλιβα, πάλιψα*, παλεύω, [αρχ. πάλη > παλαίω, αιολ. πάλαιμι].

παληγουριά, η· αλλ. η *παρηγουριά*.

πάλιαγας, ο· το ζούφιο που δημιουργεί τις *παλιαντζίνες*, η *αράχνη*, [αρχ. φαλάγγιον(=αράχνη, ιστός της αράχνης)].

παλιαντζίδα, η· αλλ. η *παλιαντζίνα*, δεσ πρμ. 85 και 86.

παλιαντζίνα· ιστός της αράχνης, *έδισι του κιφάλι τ' μι παλιαντζίνα* = δε σιγούρεψε τη δουλειά του, δεσ πρμ. 86, αλλ. η *παλιαντζίδα*, [πάλιαγας + *-τζίνα*].

παλιαντζούρα, η· παλιό ρούχο, κάθε παλιό πράγμα, αλλ. η *παλιατζούρα*, το *παλιαντζούρ(ι)*, το *παλιατζούρ(ι)*, [αρχ. παλαιός].

παλιατζίθκους, -κ(η), -κου· πολύ παλιός, *παλιατζίθκου ρούχου*, [αρχ. παλαιός].

παλιατσιούδ(ι), το· σχεδίασμα από μικρό παιδί, σκίτσο, σκαρίφημα, εικόνα που έχει πρόσωπα, *κειν' τα παλιατσιούδια στον βιβλίου*, [ιταλ. pagliaccio > παλιάτσος].

πάλιμα, το· το πάλεμα, η πάλη στα πανηγύρια κι ένα παιχνίδι-αγώνισμα του καλοκαιριού· στα πανηγύρια η πάλη είχε διάφορες κατηγορίες, που δεν αντιστοιχίζονται ακριβώς με τις κατηγορίες της σημερινής διαβάθμισης· δεσ *μασμάς 1, κιουτσούκ ουρτά, ουρτά, μπουιούκ ουρτά, μπάσ(ι)*, [αρχ. πάλαισμα > πάλαιμα].

παλιό-· παλαιο- ως πρώτο συνθ. δίνει χρονικό ή υβριστικό περιεχόμενο στο δεύτερο, *παλιόκαστρον, παλιόπιδου*, αλλ. *παλιου-*, [αρχ. παλαιός].

παλιόβουδου, το· βρισιά για βόδι, για κουτό, αλλ. ο *παλιουβουδάς*, [παλιό- + *βόδ(ι)*].

Παλιόκαστρον, το· τοπων. Τερπνής, όπου η εκκλησία του Αγίου Μανδηλίου και τα ερείπια της αρχαίας πόλης, [παλιο- + μσν. κάστρον(< λατ. castrum)].

παλιόμανα, η· κακή μάνα, *μια μάνα μια παλιόμανα το γιο της βλαστημούσε*, (Ν.Π.γ'

τρ. 419.4), [παλιό- + μάνα].

Παλιότρος, το· το παλιό όν. του χωριού Άγιος Δημήτριος, [M.T. Paljotros].

παλιου- δες παλιο-.

παλιουβουδάς, ο· το μεγάλο σε ηλικία βόδι, το άχρηστο για δουλειές βόδι, αλλ. το παλιόβουδου, [παλιό- + βόδ(ι)].

παλιουγάδρου, το· παλιογάιδaros, κακός γάιδaros, λ. που χρησ. και στις βρσιές.

παλιουγέλαδου, το· η μεγάλη σε ηλικία αγελάδα, η άχρηστη αγελάδα.

παλιουγκιρίσιους, -σια, -σιου· του παλιού καιρού, αλλ. κανέ-γκιρίσιους, αυτά είναι παλιουγκιρίσια μουχαμπέτια, [παλιου- + αρχ. καιρός].

παλιούκας, ο· πολύ παλιός, υβρ. ο πολύ γέρος, [αρχ. παλαιός].

παλιουλλαδίτς, -τσα, -τκου· ο καταγόμενος από την παλιά Ελλάδα, παλιοελλαδίτης, αλλ. παλιουλλαδίτ(ι)κους, -κ(η), -κου, [παλιου- + Ελλάδα].

παλιουνουντάς, ο· το κατώ(ι), το δωμάτιο-αποθήκη του σπιτιού, [παλιου- + ουντάς].

παλιουπάν(ι), το· παλιόπανο, άχρηστο πανί, παλιόρουχο για πέταμα, [παλιου- + πανί].

παλιουπάπτου, το· παλιό, άχρηστο παπούτσι, δες πρμ. 224, [παλιου- + παπούτσι (<τουρ. papuç)].

παλιούρ(ι) 1, το· παλιό και άχρηστο πράγμα, πληθ. τα παλιούρια, {-ργια}, αλλ. η παλιατζούρα, το παλιουρούτ(ι), [αρχ. παλαιός].

παλιούρ(ι) 2, το· αγκαθωτός θάμνος κατάλληλος για περιφράξεις, παλιούρος ο ακανθώδης, πληθ. τα παλιούρια, {-ργια}, αλλ. η παλιουριά, [αρχ. παλιούρος > υποκ. παλιούριον].

παλιουριά, η· {-ιά}, το παλιούρ(ι) 2.

παλιουρουκόπους, ο· αλλ. η παλιουρουκουσά, [παλιούρ(ι) 2 + κόβου].

παλιουρουκουσά, η· ειδικό κλαδευτήρι, για να κόβουν παλιουριές· ήταν εργαλείο που συνδύαζε το κλαδευτήρι με το τσεκούρι, αλλ. παλιουρουκόπους, [παλιούρ(ι) 2 + κουσσά].

παλιουρούτ(ι), το· παλιό και άχρηστο πράγμα, [αρχ. παλαιός > παλιούρ(ι) 1].

Παλιουτουρνός, -νιά, -νό· ο καταγόμενος από το χωριό Παλιότρος.

παλούκ(ι), το· παλούκι, πάσαλος, [λατ. paluceus > μsn. παλούκιον].

παλουκώνου· ρ., παλούκουνα, -σα, παλουκώθκα, παλουκώνω, δένω το ζώο στο Παλούκι, παλούκουστου του γαδούρ(ι) κι έλα, [παλούκ(ι)].

πάμι· τύπος του πααίνου.

παμίτις, οι· ποικιλία σταφυλιών με μικρές ρώγες και κοκκινωπό χρώμα, λιγότερο κόκκινα από τα κουκκινέλια, (Νιγρ.), **[ίσως από το αρχ. πᾶμα(=κτήμα)].

παμπόρ(ι), το· χαρταετός, υποκ. το παμπουρούδ(ι), αλλ. το πανπόρι, δες το άστρου, η ψαλίδα, [λατ. ναρογ(=ατμός) > βαπόρι(=ατμόπλοιο) > παπόρι (από παραφθορά, με τη σημ. ατμόπλοιο, αερόπλοιο) > παμπόρ(ι), με σημ. του αερόπλοιου, επειδή πετά στον αέρα, Κ.Σ.].

παμπουράς, ο· το παιδί που ήταν καλός τεχνίτης στα παμπόρια, για το φτιάξιμο και το πέταγμα, [παμπόρ(ι) + κατ. -ας].

παν 1· επίρρ., πάνω, παν στον τραπέζ(ι), παν-παν = επιπόλαια, επιφανειακά, αλλ. απάνου, απά, απάν, πα, [αρχ. έπάνω].

παν 2· τύπος του ρ. πααίνου, πηγαίνουν· πήγαινε, πάντουν/ πάντην/ πάντου = πήγαι-

νέ τον/ την/ το.

πάνα, η· εργαλείο φτιαγμένο από ένα μακρύ ξύλο και πανιά στην άκρη του, για το καθάρισμα του φούρνου από τα κάρβουνα πριν από το φούρνισμα του ψωμιού· μεγάλο κομμάτι άσπρο ύφασμα για το τύλιγμα του βρέφους, [πανί].

Παναγιάτς, ο· ο μήνας Αύγουστος, [Παναγία, δεξ *Παναϊά*].

πανάδα, η· λεκές στο πρόσωπο με χρώμα κιτρινοκόκκινο, εφηλός, [πανί].

Παναϊά, η· η Παναγία, υποκ. *Παναούδα, Παναγούδα*, [αρχ. πᾶν + ἅγιος > πανάγιος > μτγν. Παναγία].

παναϊῖρ(ι), το· πανηγύρι, [αρχ. πανήγυρις > μσν. πανηγύριν].

πανάκια, τα· μικρά πανιά, άσπρα κεντήματα που έστρωναν στα *μιντέρια*, παιχν. κοριτσιών με κούκλες, προικιά της κούκλας, δεξ *μπλουματούδια, σπιτάκια*, [πανί].

παναντρημέν(η), η· η παντρεμένη μόνο στα δημ. τραγ., δεξ Ν.Π.γ' τρ. 16.0, [αρχ. ὑπανδρεύω > μτγν. πανδρεύω].

πανηγυρτζήδης, οι· οι ξένοι που έρχονταν στα πανηγύρια που κρατούσαν όλη την ημέρα, είτε ως μικροπωλητές είτε ως απλοί θεατές, φιλοξενούνταν σε σπίτια συγγενών ή φίλων τους· ειδικά στο πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής στην Τερπνή, αν δεν είχαν να φιλοξενηθούν φορούσαν το σακάκι τους στο ένα μανίκι, δηλώνοντας έτσι την ανάγκη τους για φιλοξενία, και οι Τερπνιώτες που είχαν τον τρόπο τους τους την παρείχαν απλόχερα, [*παναϊρ(ι)*].

πανί· βαμβακερό υφαντό με πυκνή ύφανση, του αργαλειού ή το αγορασμένο, όπως το κάμποτ που ήταν πανί, δεξ *αστάρ(ι)*, δεξ πρμ. 305, [αρχ. δωρ. πάνος(=ύφασμα) > λατ. rannus > πανί].

πάνι· πάνε, πήγαινε, πρ. του ρ. *πάου*, δεξ πρμ. 275.

πάν(ι)· επίρρ., πάνω, *πάν(ι) πάν(ι) κουλουπάν(ι)*, [παν 1].

-πάν(ι)· ως δεύτερο συνθ. για πράγματα που είναι φτιαγμένα από πανί, *παλιουπάν(ι), κουλουπάν(ι)*.

πανιάζου· ρ., *πάνιαζα, πάνιασα*, γίνομαι άσπρος σαν πανί, [πανί].

πανίζου· ρ., *πάντζα, πάντσα, πανίσ(η)κα*, σκουπίζω το φούρνο με την *πάνα*, [πανί].

πανικλήσι(ι), το· πανωκλήσι, εξωκλήσι πάνω στο βουνό, τοπων. Τερπνής, [αρχ. ἐπάνω + αρχ. ἐκκλησία].

πάν(ι) πάν(ι) κουλουπάν(ι)· παιχν. ανάμεσα στη μάνα(ή γιαγιά) και τα μικρά παιδιά της οικογένειας, που έδινε την ευκαιρία στους μικρούς να χαρούν την αγκαλιά της μάνας· παιζόταν με ελαφρά χτυπήματα πάνω στην πλάτη ενός παιδιού και άρχιζε με τη φρ. *πάν(ι) πάν(ι) κουλουπάν(ι)*, *[παν 1, για ομοιοκαταληξία με το *κουλουπάν(ι)*].

πανίτι· πηγαίνετε, πρ. του ρ. *πάου*.

πανόραμα, το· μηχανήμα, γνωστό από τα πανηγύρια, με σκοτεινό θάλαμο μέσα στον οποίο φαίνονταν διάφορες φωτεινές εικόνες, [αρχ. πᾶν + αρχ. ὄραμα].

πανου- ως α' συνθ., επανω-, πανω-, *πανουγόμε(ι)*, [αρχ. ἐπάνω].

πανουγόμε(ι), το· απανωγόμερο, το πρόσθετο φόρτωμα μεσοσάμαρα, δεξ πρμ. 279, [*πάνου-* + αρχ. γόμε(ι)=φορτίο].

πανουγράφου· ρ., *πανώγραφα, πανώγραφα, πανουγράφκα, πανωγράφω, γράφω παραπάνω* από τα οφειλόμενα, *πανώγραφι πανώγραφι μπακάλ(η)ς, πά(ει) του βόδ(ι)*, [*πάνου-* + αρχ. γράφω].

- πανουπίστια**, τα· {-στια}, εξαρτήματα της σαγής, που στόλιζαν τα καπούλια των ζώων, ενώ παράλληλα προσάρμοζαν την πιστιά με το σαμάρι ή το *σαμαρούδ(ι)* και δεν την άφηναν να πέφτει, [πανου- + πιστιά].
- πανουστάφλα**, τα· σταφύλια που έμεναν στις κορυφές από τα κλήματα, μετά τον τρύγο, επειδή ήταν άγουρα, [πανου- + σταφύλ(ι)].
- πανουτζμένους, -ν(η), -νου**· δεξ *πανουτισμένους*.
- πανουτιάζου**· ρ., *πανώτιαζα, -τιασα, -νουτιάσ(η)κα*, φέρνω, κατά το ράνιμο/στρώσιμο, ένα κομμάτι από ύφασμα/κιλίμι πάνω στο άλλο, [πανουτό].
- πανουτισμένους, -ν(η), -νου**· *μτχ. του πανουτιάζου, πανουτισμένου είναι του κιλίμ(ι), και πανουτζμένους, [πανουτιάζου]*.
- πανουτό**, το· το ρούχο που φοριέται επί πλέον από το κανονικό, [αρχ. *ἐπάνω > ἐπανωτός*].
- πανπόρι**, το· *αλλ. το παιγν. παμπόρ(ι)*.
- πάντα**· *παιγν. μιας μικρής ομάδας παιδιών, που παιζόταν με τσιουμάκια· οι παίχτες καθόριζαν τη σειρά προτεραιότητας ρίχνοντας τα τσιουμάκια με το πόδι και στη συνέχεια προσπαθούσαν να βαρέσουν από παν του τσιουμάκι(ι) αφνού που έστρου-νι κι να πάει του θκο τ'ς όσου μακριά γένουνταν· στην αρχαία Ελλάδα παιχνίδι με παρόμοιο διαγωνισμό και ποινή την καβάλα ήταν ή μετά ράβδων παιγνική συμβολή, (Χ.Λ. σ. 273)· δεξ *γαδρίτσ(ι)* και π., **[από τη φρ. *παν τα τσιουμάκια*]*.
- παντακούκος, -ν(η), -νου**· *πεντάξενος*, ο όλως διόλου ξένος, **[αρχ. *πᾶς(παντός) + αρχ. ξένος*].
- παντάξιους, -άξια, -ξιου**· πάντα άξιος, η λ. *χρησ. στις ευχές, π.χ. παντάξιους νούνι*, ήταν η ευχή της μάνας όταν έπαιρνε το νεοφώτιστο παιδί της από τα χέρια του νονού, [αρχ. πάντα + αρχ. *ἄξιος*].
- πάντζμα**, το· *πάνισμα, η δουλειά του πανίζου*.
- πάντι**· *πάτε, πρ. του πααίνου*.
- πάντοιους, -ντοια, -ντοιου**· {-τγιους}, *χρησ. για αόριστη αναφορά σε συζητήσεις ήσε βρισιές και σε κατάρες, μαζί με την αντ. τέτοιους και τη λ. ράντιους, πληθ. πάντοιανοι, πάντοις{-ντγις}, πάντοια{-ντγια}*, [αρχ. παντοῖος].
- παντρεύου**· ρ., *πάντριβα, -ριψα, -ρέφκα*, παντρεύω, κοροϊδευτικά σπάζω κατά λάθος κάποιο γυάλινο ή πήλινο σκεύος, *την πάντριψι τ' στάμνα = την έσπασε τη στάμνα, δεξ κάμνου*, [αρχ. *ὑπανδρεύω*].
- παντρουλόγια**, τα· *παντρολογήματα, παντρείες, αρραβωνιάσματα, κι στα παντρολόγια του να χουρεύ(ουν) τα σόια του*, (Ν.Π.γ' τρ. 723.0.), [παντρεία(< μσν. *υπανδρειά < μτγν. υπανδρία < αρχ. υπανδρεύω*) + *λόγια*(<αρχ. *λέγω*)].
- πάντσιο**, το· *έγχροδο μουσικό όργανο, το μπάντζο*, [αμερ. banjo].
- πανώματα**, τα· *τα πανιά με τα οποία σκέπαζαν τις τσιουτσιούλες στα κοφίνια με το καπνό όταν γύριζαν από το σπάσ(ι)μου*, [αρχ. *ἐπάνω*].
- πανώτζμα**, το· *αλλ. πανώτιασμα, το αποτέλεσμα του πανουτιάζου*.
- παξιμάδ(ι)**, το· η κ. σημ., το μεγάλο μπουλόφι με το οποίο προσαρμοζόταν η ρόδα του κάρου πάνω στο *αζόν(ι)*, [μτγν. *παξαμάδιον > μσν. (ἄ)παξιμάδιον*].
- πάου**· ρ., για αρ. χρ. δεξ *πααίνου, πάω, πηγαίνω, θα ρθει καιρός του Αι-Γιώργη, στην εκκλησιά θα πάεις*, (Ν.Π.γ' τρ. 419.4), [αρχ. *ὑπάγω > μσν. πάγω*].

- παπ**- ακριβώς, *κατέβιναν τα πλια 'π' τον ουρανό παπ μες του στιάρι(ι)*.
- παπά**, τα· τα παπούτσια στη νηπ. γλώσσα.
- παπά αχρώννα**, τ'· ομαδ. παιχν. γνωστό και ως *κάηκι τ' παπά αχρώννα*.
- παπαδέου**- ρ., *παπάδιβα, παπάδιωα*, σκωπτικό ρ., κάνω κάτι σαν παπάς, κάνω κάτι στα γρήγορα, χωρίς ιδιαίτερη προσοχή ή επιμέλεια, [*παπάς*].
- παπαδιά**, η· γυναίκα του παπά, το λουλούδι χρυσάνθεμο, [μσν. παπαδιά].
- παπαδιάγκαρους**, ο· {-διά-}, μεγεθ., χωρίς ειρων. σημ., της λ. *παπάς*.
- παπάδιμα**, το· το αποτέλεσμα του *παπαδέου*.
- παπαδούδα**, η· μικρό ποταμίσιο ψάρι, το *Rutilus rutilus*, δεσ *τσιρόν(ι)*, [*παπαδιά*].
- παπάλα**, η· κορυφή βουνού/λόφου, κορυφή του κεφαλιού, κεφάλι καρφιού, το πάνω μέρος πασάλου, ο πυρήνας από το κουκούτσι φρούτου, *τον καΐσ(ι) έχ(ει) γλυκιά παπάλα*, μτφ. ο ελαφρόμυαλος, *ντιπ παπάλα είνι φτος*, υποκ. η *παπαλούδα*, **[πα + τουρ. *para*(=καμπύλη, δεσ τουρ. *para-biyik*)].
- παπάλ(ι)**, το· η κεφαλή του πέους, η βάλανος, το κεφάλι του καρφιού, η άκρη από το έμβολο στο *πλιούκ(ι)* κλπ., αλλ. *πάπαλους, πάπαλου*, [*παπάλα*].
- παπάλις**, οι· πληθ. της λ. *παπάλα*, σπόροι ξερού καλαμποκιού ψημένοι και σκασμένοι, με ανοιγμένη τη φλούδα τους, αλλ. *παπαρούσκis, παπαλιούφkis*, στη Νιγρ. και *βαμπούλις*, δεσ *πατάκις*, [*παπάλα*].
- Παπαντή**· Υπαπαντή, δεσ πρμ. 272, [αρχ. *άπαντῶ* (=συναντώ, ανταμώνω) > μτγν. *ύπαπαντή* (=προϋπάντηση)].
- παπάρα**, η· είδος φαγητού από σπασμένο σουσάμι, βρασμένο σε άφθονο νερό με λάδι και τριμμένο ψωμί, αλλ. *σαμουπαπάρα*, κατ' επέκταση και νερούλο φαγητό ή γάλα με τριμμένο ψωμί, δεσ και *πρασουπαπάρα, νιρουπαπάρα*, [λατ. *paraga/paragium*(=πολτός, είδος φαγητού των νηπίων), αλλά και βαλκ. λ., αρωμ. *řāřāřā*, ρουμ. *paragă*, βουλ. *poraga*, τουρ. *poraga*, αλβ. *parpare*].
- παπαρδέλις**, οι· παπαρδέλες, ανόητα λόγια, [*από το μσν. *πεπραδίλαι*(=πορδές)].
- παπαρόκους**, ο· ειρων. ο παπάς, που χρησ. κυρίως στις φρ. *όκους μόκους παπαρόκους* = νάτος εμφανίστηκε ξαφνικά, *ρόκους πόκους παπαρόκους*, (πρμ. φρ. 108, 134), (Νιγρ.), [*παπάς* + *-ρόκους*].
- παπαρόσουν**- λ. μόνο στη φρ. *όσουν μόσουν παπαρόσουν*, στη Νιγρ. *παπαρόισουν*, δεσ *όσουν* και πρμ. φρ. 110, 111, [*πάπαρους* + *όσουν*].
- πάπαρους**, ο· ειρων. ο μεγαλόσωμος παπάς, [*παπάς*].
- παπαρούσκis**, οι· οι παπάλις.
- παπάς**, ο· ιερέας, ο ρήγας της τράπουλας, κεντρικό κατακόρυφο ξύλο στη στέγη, άλλο όν. για το παιχν. *μουντζούρς*,, παιχν. μικρών παιδιών που κατέληγε σε κνηγητό, [μσν. *παπᾶς*].
- παπέλ(ι)**, το· κλήση/ειδοποίηση από δημόσια αρχή, *κάτσι καλά γιατί θα σι στείλουν κανέ παπέλ(ι)*, **[τουρ. *parel*(=χρήμα), επειδή οι κλήσεις από τις αρχές συνήθως ήταν για πρόστιμα, φόρους κλπ.].
- παπίτκους, -κια, -κου**· αυτός που προέρχεται από τις πάπιες, *παπίτκου αβγό*, [μσν. *πάπια*, δεσ *παπούδ(ι)*].
- παπίτσα**· επίρρ., μούσκεμα, *γίνκα παπίτσα* = έγινα μούσκεμα, αλλ. *πιπίτσα*, [πάπια > παπί, δεσ *παπούδ(ι)*].
- παπλιούκis**, ο· ειρων. ο πολύ γέρος, [αρχ. *πάππος* + *πολιάκος* (< αρχ. *πολιδς* = υπό-

- λευκος, γκριζομάλλης)].
- παπούδα**, η· γυφτοφάσουλα, τα *λιανοφάσλα*, [αρχ. πάππος(=σπόρος)].
- παπούδ(ι)**, το· μικρή πάπια, *παπάκι*, [1. ίσως αρχ. πάππος(πουλί ύπολαις, κ. ποταμίδα) > μσν. πάπια, 2. από τη φωνή *πάπαπα* > μσν. πάπια].
- παπούδης**, οι· άλλο όν. για το φαγητό *τζιγρουσαρμάδης*, [*παπούδα*].
- πάππους**, ο· πάππος, *παππούς*, στη νηπ. διάλεκτο ο Θεός, δεσ *μπέτσι*, πληθ. οι *παππούδης*, [αρχ. πάππος].
- πάπρας**, ο· η αρσενική πάπια, [*πάπια* + *-ρας*, δεσ *παπούδ(ι)*].
- παπτστής**, ο· παπουτστής, [τουρ. *paruz* > μσν. *παπούτσιν* > *παπουτστής*].
- πάπχης**, οι· οι πάπιες, [από την προφορά της κ. λ. *πάπια*, δεσ *παπούδ(ι)*].
- παρα-** η πρόθ. παρά ως πρώτο συνθ., που εμπεριέχει και την έννοια του συναγωνισμού, π.χ. *παραβιάζου*, *παρακουσεύου*, *παρακόσιμα*, [αρχ. *παρά*].
- παραβίασμα μι κουτσό**· παιχνίδι-συναγωνισμός στο τρέξιμο με *κουτσό*, ήταν μία παραλλαγή του αρχ. παιχν. άσκωλιασμός, [*παραβίασμα* + *κουτσό*].
- παραβιάζου**· ρ., *παραβιάζα*, *παραβιάλα*, *παραβιγήκα*, *παραβιγαίνω*, ανταγωνίζομαι, *μεις παραβιάζομι στον μπούρλιασμα*, [*παρά-* + *βιάζου*].
- παραβιγαίνου**· ρ., *παραβιγίνα*, *παραβιγήκα*, *παραβιγαίνω*, ανταγωνίζομαι, *τι λες, παραβιγίνας στον μπηόμα*; [*παρα-* + *βιγαίνου*].
- παραβίασμα**, το· η ενέργεια του *παραβιάζου*, ο συναγωνισμός, [*παραβιάζου*].
- παραγειτουσιά**, η· η περιοχή κοντά στη γειτονιά, *Κουτσιούδας κάθιτι παραγειτουσιά*, [*παρά-* + *γειτονιά*(< αρχ. γειτονιά)].
- παραγέλασμα**, το· περιγέλασμα, *χλευασμός*, *ξεγέλασμα*, [*παραγιλώ*].
- παραγέλιου**, το· *παραγέλασμα*, αυτός που τους περιγέλα όλους, δεσ *παραγίλαστές*, [*παραγιλώ*].
- παραγένουμι**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *γένουμι*, γίνομαι σε υπέρμετρο βαθμό, υπερωριμάζω, *παραγίγκι του καπνό, θα ξιραθεί στ' ρίζα*, [*παρα-* + *γένουμι*].
- παραγιαγιά**, η· η προγιαγιά, [*παρα-* + *γιαγιά*(νηπ. λ.)].
- παραγίλαστές**, **-τού**, **-τάθκου**· αυτός που συνηθίζει να *παραγιάει*, δεσ *παραγέλιου*.
- παραγιλώ**· ρ., *παραγιλούσα*, *-γέλασα*, *περιγελώ*, *κοροϊδεύω*, [*παρά-* + αρχ. *γελάω*].
- παραγιουμόζου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *γιουμόζου*, *παραγεμίζω*, *μην παραγιουμό(ει)ζς τα κουφίνια*.
- παραδάγκαλα**, τα· πρηξίματα χωρίς πόνο, στο λαιμό ή στην εσωτερική πλευρά του ισχίου, δίπλα στην κοιλιακή χώρα, που μπορεί να οφείλονται σε διόγκωση αδένων και γιατρεύονταν με επαλλείψεις μελιού· *πάππους Ντρούγκους τα έβαζι χαρτούδια μι μέλ(ι) κι πιρνούσαν*, **[*παρα-* + αρχ. γάγγλιον/γαγγάλιον(=οίδημα κάτω από το δέρμα, απόστημα ανώδυνο, η σημερινή σημ. είναι μτγν.) και γ > δ].
- παραδείγματι**· παραδείγματος χάρη, *πήαν παραδείγματι στα Σέρρας = πήγαν π.χ. στις Σέρρες*, [αρχ. *παράδειγμα*].
- παραδιού**· τύπος της λ. *παράς*, δεσ πρμ. φρ. 167.
- παραδιρφή**, η· στενή σαν αδερφή φιλενάδα, [*παρα-* + *αδερφή*(<αρχ. *ἀδελφός*)].
- παράδης**, οι· πληθ. της λ. *παράς*.
- παραθείός**, **-θειά**· {θχίός}, εξάδερφος του θείου, στενός συγγενής του θείου, *θειος από δεύτιρου ζνάρ(ι)*, [*παρα-* + αρχ. *θεῖος*].
- παραθιός**, ο· {-θι-ός}, πηγή βοήθειας πέρα από το Θεό, *έχ(ει) θιό, έχ(ει) κι παραθιό*,

- (πρμ. 119), [παρά- + Θιός].
παραθρούδ(ι), το· μικρό παραθύρι, [μτγν. παραθύρα(=πλάγια θύρα) > μσν. παραθύριν > παραθύρι + -ούδ(ι)].
παραϊδιους, -δια, -διου· εντελώς ίδιος, *ίδιους παραϊδιους πατέρα τ' είνι*, [παρα- + αρχ. ἴδιος].
παρακαλάου, -ώ· ρ., *παρακαλούσα, παρακάλτσα/-λσα*, παρακαλώ, δεσ και *περικαλώ*, [αρχ. παρακαλέω].
παρακάλιου, το· η παράκληση, η ικεσία, [παρακαλάου].
παρακαμινιό, το· το *νυχτέρι(ι)* των κοριτσιών, (προσφ.), [παρα- + αρχ. κάμνω].
παρακάμνου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *κάμνου*, παρακάνω, *παρακάμς τον έζυπνου*.
παρακάτ· επίρρ., παρακάτω, [παρα- + κάτ].
παρακατνός, -νιά, -νό· παρακατιανός, αυτός που βρίσκεται τοπικά πιο κάτω, *κείνοι όλνοι είνι παρακατνοί, στον παρακατνό του χουράφ(ι)*, [παρακάτ].
παρακκλήσι(ι), το· παρεκκλήσι, εξωκλήσι, μικρό κτίσμα στο οποίο υπάρχει μόνο μία εικόνα, [παρα- + αρχ. ἐκκλησία > μσν. παρεκκλήσιον].
παρακόσιμα, το· αγώνας δρόμου στα πανηγύρια ή στα παιχνίδια, και διαδικασία διάταξης στα παιχνίδια, [παρακουσεύου].
παρακουμπαράιοι, οι· αλλ. οι *παρνονουάιοι*, [παρά- + μσν. κουμπάρος (< βεν. compare)].
παρακούου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *ακούου*, παρακούω, ακούω άλλα αντί άλλων.
παρακουρντίζου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *κουρντίζου*, κουρντίζω υπερβολικά.
παρακουσεύου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *κουσεύου*, αγωνίζομαι στο τρέξιμο.
παρακόφτου· ρ., *παράκουφτα/παραέκουφτα, παράκουψα/παραέκουψα, παρακόπκα*, παρακόβω, κόβω με το παραπάνω, *τα παρακόφτς χουντρά*, [παρα- + κόφτου].
παράκσα· παράκουσα, αόρ. του *παρακούου*.
παραλαβαίνου· ρ., για παρ. δεσ *λαβαίνου*, αόρ. *παράλαβα*, παραλαμβάνω.
παραλέου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *λέου*, λέγω παραπανίσια λόγια, λέγω πολλά, *τα παραλές κι δε σι ακούν*.
παραλίτσα, η· μικρή περιοχή με παράλληλες γραμμές, πάνω στα σχέδια της *τριώτας* ή στο *φιδούδ(ι)*, που γινόταν από κάθε παίχτη, όταν τέλειωνε με επιτυχία κάποια φάση του παιχνιδιού και έδινε στον κάτοχό της πλεονεκτήματα. Στην *τριώτα* μπορούσε να σταματά στην περιοχή της για ξεκούραση, στο *φιδούδ(ι)* μπορούσε να ξαναρχίζει τις βολές αν σταματούσε μέσα η μπίλια του, στη Νιγρ. *καπότα*, [αρχ. παράλληλος (** > παραλληλίτσα) > *παραλίτσα*].
παραμαζεύου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *μαζεύου*, παραμαζεύω, συντομεύω τη δουλειά, μαλώνω κάποιον, *παραμαζίνττα Γιώργη, φεύγουμι*, αλλ. *παραμαζώνου*.
παραμάζουμα, το· φόρα, ορμή, το αποτέλεσμα του *παραμαζεύου*, αλλ. *παραμάζιμα*.
παραμαζώνου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *μαζώνου*, για λοιπά δεσ *παραμαζεύου*.
παραμαθαίνου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *μαθαίνου*, μαθαίνω παραπάνω από ό,τι πρέπει, ως παθ. αποκτώ οικειότητα, παραγνωρίζομαι, *παραμαθεύκαμι μι του Γιώργη*.
παραμαχαλιού· επίρρ., γειτονικά, κοντά στη γειτονιά, *παραμαχαλιού είνι τα χωριά μας* = τα χωριά μας είναι γειτονικά, σα να είναι κοντινοί *μαχαλάδς*, [πρόθ. παρά + *μαχαλάς*].
παραμίλ(η)μα, το· υπνολαλιά, το να μιλάει κανείς στον ύπνο του, το να λέει κανείς

- πολλά, [παρα- + μιλάου].
- παραμόνιμα**, το· παραμόνεμα, ενέδρα, [παραμουνεύου].
- παραμουνεύου**· ρ., παραμόνιβα, παραμόνιψα, παραφυλάω, [αρχ. παράμονος(=καρτερικός)].
- παραμπουρώ**· ρ., για αρ. χρ. δεξ *μπουρώ*, μπορώ παραπάνω από το κανονικό.
- παρανουναίοι**, οι· πρόσωπα του στενού περιβάλλοντος το *νούνου* ή της *νούνας*, που τους συνόδευαν στους γάμους ή στα βαφτίσια, χωρίς όμως να έχουν ιδιαίτερο ρόλο, αλλ. οι *παρακουμπαράιοι*, [παρά- + νούνους].
- παρανουφούδια**, τα· οι παράνουφοι, τα παρανουφάκια, [παρα- + νύφ(η) + -ούδ(ι)].
- παραπάν**· επίρρ., παραπάνω, [παρα- + παν 1].
- παραπάππος**, ο· πρόπαππος, προπαππούς, αλλ. *παραπαπούς*, [παρα- + πάππος].
- παραπέφτω**· ρ., *παράπιφτα/έπιφτα*, *παράπισα/έπισα*, παραπέφτω, πέφτω κάπου χωρίς να το αντιληφθούν οι άλλοι, *ποιος ξέρ(ει) πού παράπισι του ντριπί*, [παρα- + πέφτω].
- παραπίς**· επίρρ., πιο πίσω, αργότερα, *φάτι κουμπάκις να βαρέσ(ει) παραπίς του ψουμί*, [παρα- + πίζ].
- παράς**, ο· το νόμισμα της βασιλόπιτας, γενικά το χρήμα, πληθ. οι *παράδεις* = μόνο το χρήμα, δεξ πρμ. 324· *τον έκανι δυο παραδιού* = τον έκανε να αξίζει δυο παράδες, τον εξευτέλισε, [τουρ. para].
- παρασί**· δεξ *αέρα παρασί*.
- παρασκόβου**· ρ., *παρασκυβα*, *παρασκυψα*, για λοιπά δεξ *παρασκόφτου*.
- παρασκόμμα**, το· το αποτέλεσμα των ρ. *παρασκόβου*, *παρασκόφτου*.
- παρασκόφτου**· ρ., *παρασκυφτα*, *παρασκυψα*, σκόβω, για να δω πίσω ή δίπλα από κάποιο εμπόδιο, κρυφοκοιτώ, *μην παρασκόβς, κόμα δεν κρύφκαμι*, αλλ. *παρασκόβου*, [αρχ. παρακύπτω].
- παρασόλ(ι)**, το· ομπρέλα, [ιταλ. parasole].
- παρασούμ(ι)**, το· παρατσούκλι, παρανόμι, [μτγν. σύσσημον(=συνθηματικό σημείο) > μσν. σουσουίμιν(=χαρακτηριστικό του προσώπου) ** > παρα- + σουσούμι].
- παρασταίνου**· ρ., *παράστινα/παραστούσα*, *παράστησα*, παριστάνω, *μην παρασταίντς τον αθώου*, [αρχ. παρίστημι].
- παρασταλιάζου**· ρ., *παρασταλιάζα*, -σα, στέκομαι κάπου ακίνητος, στέκομαι σαν *παλούκ(ι)*· *τι παρασταλιά(ει)ζς στην πόρτα τ'ς όλ(η) μέρα, 'φου δε σι θέλ(ει)*; [παρα- + ρίζα ΣΤΑΛ- + -ιάζου, από τη ρίζα ΣΤΑΛ- > αρχ. στέλλω(=ριζική σημασία στήνω, τοποθετώ), στάλιξ(=πάσσαλος)].
- παραστατός**, ο· πεζούλι της πόρτας, ο *κατώφλιους*, αλλ. *παραστρατός*, [παρα- + αρχ. ἴστημι > μσν. παρασταάς > παραστατός].
- παραστρατός**, ο· αλλ. ο *παραστατός*, [παρα- + στρατά].
- παραταίρ(ι)**, το· παράταιρο, [παρα- + μσν. ταίριν(< αρχ. ἑταῖρος)].
- παρατάξ(ει)**· επίρρ., πολύ εντάξει, στη φρ. *ιντάξ(ει) κι παρατάξ(ει)* = πάρα πολύ καλά, [παρα- + αρχ. τάξις, κατά το σχήμα ἐν + τάξις > ἐν τάξει > εντάξει].
- παρατιούμι**· {-τχιού-}, ρ., *παρατιούμαν*, *παρατήθηκα*, παραιτούμαι, εγκαταλείπω κάθε προσπάθεια, [αρχ. παραιτούμαι].
- παράτιρους, -ρ(η), -ρου**· αυτός που δεν είναι με το ταίρι του, [παραταίρ(ι)].
- παρατουνού**· επίρρ., εκτός εαυτού, *είνι παρατουνού τ'* = παραλογίζεται, [παρα- +

άρθρο τὸν + αρχ. νοῦς].

παραφέρνου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *φέρνου*, φέρνω υπερβολική ποσότητα, *παραήφισαμι καπνό σήμιρα*, παθ. *παραφέρνουμι* = παραφέρομαι.

παραφλάου· ρ., για αρ. χρ. δεσ *φλάου* 1, παραφυλάω, παρακολουθώ κάποιον κρυφά, στήνω ενέδρα/καρτέρι και περιμένω.

παραφάνου· ρ., *παραέφτανα, παραέφτασα/πάράφτασα*, υπερωριμάζω, *πάράφτασαν τα σταφύλια*, μτχ. *παραφτασμένους*, -ν(η), -νου, [*παρα-* + *φάνου*].

παραφτίδα, η· η περιοχή του κεφαλιού ανάμεσα στο μάτι και το αφτί, ο κρόταφος, [*παρα-* + *φτί*].

παρδάλ(η)ς, -λου, -λ(ι)κου· παρδαλός, *εχς καμιά παρδάλου γίδα*; [*παρδαλός*].

παρδαλίζου· ρ., *παρδάλιζα/-λιζα, παρδάλσα/-λτσα*, γίνομαι παρδαλός, μτφ. μπερδεύω τα λόγια μου, *μι λίγου κρασί παρδαλίζ(ει) τα λόγια τ'*, [*παρδαλός*].

παρδαλός, -λιά, -λό· ο γεμάτος στίγματα, ο ποικιλόχρωμος, στο θηλ. γυναίκα ελευθέρων ηθών, [*αρχ. πάρδαλις*].

παρηγουριά, η· παρηγοριά, το φαγητό που πήγαιναν ως δώρο στο σπίτι του νεκρού μετά από την κηδεία, το οποίο ήταν συνήθως ψάρι μαγειρεμένο ή πίτα, αλλ. *παληγουριά*, [*αρχ. παρηγορία*].

παρθήτα· λ. που χρησ. μόνο στη φρ. *τρίτα παρθήτα*, δεσ πρμ. φρ. 178.

παρθίτι, πάρθκα, παρθούς· τύποι του ρ. *παίρνου*.

παρίτι· πάρτε, πρ. του *παίρνου*, δεσ πρμ. 151.

παρλαντίζουμι· ρ., *παρλαντίζουμαν, -ντίσ(η)κα*, περιμένω κάτι, παίρνω χαμπάρι κάτι, καταλαβαίνω, *δεν του παρλαντίσ(η)κα* = δεν κατάλαβα πώς έγινε, [*τουρ. parlamak*(=φέγγω, φωτίζω)].

παρμάκ(ι), το· η ακτίνα του τροχού στο κάρο, η ξύλινη κολόνα στα κάγκελα, το δάχτυλο, *μπάσ(ι) παρμάκ(ι)* = αντίχειρας, *Γιώργης έχ(ει) κάτ(ι) δάχλα σα παρμάκια*· τα *παρμάκια* του *κάρου* ήταν δώδεκα σε κάθε *ρόδα* και γίνονταν αποκλειστικά από *πουρναρίσιου ξύλου*, [*τουρ. parmak*(=δάκτυλο)].

παρμένα, τα· χαζά, ανόητα, παλαβά, *σαλά κι παρμένα* = ανοησίες, ανόητα λόγια ή φερσίματα, [*παίρνου*].

παρόνουμα, το· επώνυμο, *του παρόνουμα μ'είνι Τζιντζέας*, [*αρχ. παρώνυμος*].

παρουπίδισ, οι· παρωπίδες, οι πλάγιες δερμάτινες πλάκες που υπήρχαν στα *χαλινά*, δίπλα στα μάτια των ζώων που ζευόνταν στο κάρο, οι οποίες δεν υπήρχαν στα *καπίστρια*, [*αρχ. παρωπίς*].

πάρουσα· πήρα, υπολόγισα, αόρ. του ρ. *παρόνου*.

παρς· τύπος του ρ. *παίρνου*.

πάρσα 1· πήρα, (Νιγρ.), αόρ. του ρ. *παίρνου*.

πάρσα 2· φιλοδώρημα για τους παλαιστές στο πανηγύρι, [1. *τουρ. parsas*(=δημόσια συλλογή δώρου), ** 2. *παίρνου* > *πήρα/πάρσα*, το *πάρσ(ι)μου*].

πάρσ(ι)μου, το· πάρσιμο, μάζεμα, [*παίρνου*].

παρτάλας, -τάλου, -τάλ(ι)κου· κουρελής, αυτός που φορά *παρτάλια*, εξωκλήσι στο δρόμο Νιγρίτας-Σοχού, όπου σε διπλανό δ. κρεμούν *παρτάλια* αρρώστων *ελπίζοντας* σε γιατρεία, [*παρτάλ(ι)*].

παρτάλ(ι), το· παλιόρουχο, ρούχο καταξεσχισμένο, κουρέλι, *μι τα παρτάλια των σήκουσι τον πατέρα τ'*, μτφ. κατάκοπος, *γίνκα παρτάλ(ι)* = δεν μπορώ να σταθώ

- από την κούραση, χρησ. και ως βρισιά, *χαμένου παρτάλ(ι)* = ανόητος άνθρωπος, δεσ πρμ. φρ. 88, 89 και 197, [τουρ. *partal*(=ράκος)].
- παρταλιάζου**· ρ., *παρτάλιαζα*, -σα, κάνω κάτι σαν *παρτάλ(ι)*, το ξεσκίζω, το κομματιάζω, *του χτισ(ι)νό του χαλάζ(ι) τα παρτάλιασι τα καπνά*, [παρτάλ(ι)].
- παρτεσί**· αλλ. ο *παρτσιάς*, (Νιγρ.), τ' *Γκιώργκα παρτεσί είναι καλό μέρους*, [παρτσιάς].
- παρτιμάν**· όροφος σπιτιού, [ιταλ. *partimento*].
- παρτσακλός**, -λιά, -λό· ατακτοποιήτος, αυτός που δεν είναι ταιριασμένος, αυτός που είναι σαν να ταιριάστηκε από *κλο* χέρι, *μην καντς παρτσακλιά δλεια, ταιρίαζι λίγου τα φύλλα*, **[τουρ. *parca*(=πιάνω) + *κλος*].
- παρτσιά**· δεσ *γιακά παρτσιά*.
- παρτσιάδιαζμα**, το· το αποτέλεσμα του *παρτσιαδιάζου*.
- παρτσιαδιάζου**· ρ., *παρτσιάδιαζα*, -διασα, -διάσκα, γρατσουνώ πολύ, κομματιάζω, [παρτσιάς > πληθ. *παρτσιάδεις* + -ιάζου].
- παρτσιάς**, ο· αγρόκτημα με μεγάλη έκταση, χωρίς να είναι συγκεκριμένη, [τουρ. *parca*(=κομμάτι, πιάνω)].
- παρώνου**· ρ., *πάρουνα*, -σα, *παρώθκα*, λαβαίνω υπόψη, λογαριάζω, *του πάρουσα για δυο* = το υπολόγισα για δυο, [παίρνον > θέμα παρ-, δεσ πάρε].
- πασαπόρτ(ι)**, το· διώξιμο, *θα φας ένα πασαπόρτ(ι) κι θα καταλάβς*, [ιταλ. *passaporto*(=διαβατήριο)].
- πάσ(ι)**· στη νηπ. γλώσσα σκεπάζω, σκέπασμα, [αρχ. *σκεπάζω* > σκέπασα].
- Πάσκα**, το· το Πάσχα, αλλ. η *Πασκαλιά*, υποκ. *Πασκαλούδα*, [μτγν. *πάσχα*].
- πασουμάκ(ι)**, το· παντούφλα με τακούνι, πληθ. τα *πασούμια*, [τουρ. *paş-mak*].
- πασπάλα**, η· πρόχειρο φαγητό των βλάχων, [αρχ. *πασπάλη*].
- πασπαλίζου**· ρ., *πασπάτζα*, -λτσα, -λίσ(η)κα, *πασπαλίζω*, επικαλύπτω με ψιλή σκόνη, με άχνη ζάχαρης, [πασπάλα].
- πασπατεύου**· ρ., *πασπάτιβα*, -τιψα, -τέφκα, *πασπατεύω*, ψηλαφώ, μαλάσσω με τα δάχτυλα, [1. ίσως από το *πασπαλεύω*, (Λ.Αν.)· 2. παραλλαγή του *παπαδέου*, (Κ.Σ.)].
- παστάλ(ι)**, το· μικρή στοίβα ξερών φύλλων καπνού, η δουλειά με την οποία γινόταν αυτές οι στοίβες, *χτες έβαναμι παστάλ(ι)* = αρχίσαμε την επεξεργασία των ξερών φύλλων του καπνού, [τουρ. *pastal*, **από τη φρ. *ένα πα στ' άλλου* > *παστάλ(ι)*].
- πασταλιάζου**· ρ., *παστάλιαζα*, -σα, *λιάσκα*, επεξεργάζομαι τα ξερά φύλλα καπνού, κάνω τα *παστάλια*, δεσ δημ. τρ. 9, ουσ. το *παστάλιασμα*, ο *πασταλιτζής*, *μτχ. πασταλιτζμένους*, -ν(η), -νου, *έχου δέκα πασταλιτζμένα δέματα*, [παστάλι + -ιάζου].
- παστός**, ο· το παστό χοιρινό κρέας, το μαγείρευαν με φασόλια, ρεβίθια, πράσα· τηγανητό ή ψημένο ήταν το αγαπημένο συνοδευτικό στα *τραχανά*, [αρχ. *παστός*].
- παστρεύου**· ρ., *πάστριβα*, -ριψα, -ρέφκα, *καθαρίζω*, *του πάστριψα του σπίτι μ'*, [αρχ. *σπαρτεύω*(=καθαρίζω με σκούπα από σπάρτα) > *σπαστρεύω* > μσν. *παστρεύω*].
- παστρικός**, -κιά, -κό· καθαρός, ως θηλ. πόρνη, πρόστυχη γυναίκα, *πήγι 'τ'ς παστρικές*, [παστρεύου].
- παστρουθουδώρα**, η· η σχολαστική με την καθαριότητα, κυρίως όμως ειρων. για τη γυναίκα που δεν ενδιαφέρεται ουσιαστικά για την καθαριότητα, *αλλά μόνο για την εμφάνιση*, *φτην παστρουθουδώρα όλα απάν-απάν τα κάν(ει)*, [παστρεύου + όν. *Θουδώρα*].

- πασχαλούδα**, η· κολεόπτερο με κόκκινα έλυτρα και μαύρα στίγματα, αλλ. η *πασχαλίτσα*, η *μαρούδα*, κ. λαμπρίτσα, παπαδίτσα, [Πάσχα > Πασχαλιά + -ούδα].
- πάτα**, τα· τα χέρια στη νηπ. διάλεκτο, [δες *παταριά*].
- παταβόνου**· ρ., *πατάβουνα*, -βουσα, -βώθκα, κάνω κάτι πρόχειρα, γρήγορα και άτσαλα, (Νιγρ.), **[πάτα + τουρ. -αν(δες -άβους) + -ώνω, με τη σημ. κάνω δουλειά σαν να την κάνω με χέρια μικρού παιδιού, με τα πάτα].
- πάτα-κιούτα**· απανωτά χτυπήματα, *πάτα κιούτα του νόφσις του πιδί*, γρήγορα, *στον πάτα κιούτα του μπίτσαμι του κουφίν(ι)*, αλλ. *πατ-κιουτ*, [ηχοπ. λ. από τον ήχο των απανωτών χτυπημάτων].
- πατάου**, -ώ· ρ., *πατούσα*, *πάτσα*, *πατήθα*, *πατώ*, σιδερώνω, να *πατήσου λίγου του πανταλόνι σ' τον πάτσαν τα ισκιώματα* = τον επηρέασαν τα φαντάσματα, *πάτσαν του μπουστάν(ι)* = μπήκαν στο *μπουστάν(ι)* και έκοψαν καρπούζια, πρ. *πάτα*, *πατίτι*, *πάτσι*, *πατήσι*, δες πρμ. 136 και 280, [αρχ. πατέω].
- παταριά**, η· χαστούκι, *παταριές-παταριές γίνκι του ντουβάρ(ι)* = στο βήσιμο του τοίχου φαίνονται οι βουρτσιές, δες αίν. 35, **[αρχ. πατάσσω (= κτυπώ ελαφρά, κτυπώ τα χέρια) + -ριά].
- παταρίζου**· ρ., *πατάρτζα*, -ρσα, -ρίσ(η)κα, χτυπώ με παταριά.
- πάταρους**, ο· δυνατό χαστούκι, δυνατή παταριά.
- πατάτις**, οι· πατάτες, μτφ. χρησ. για να εκφράσει έντονο φόβο, *τον πήγι πατάτις* = τρώμαξε, [ισπ. *patata*].
- πατατράβα**· η λ. χρησ. ως επιθετικός προσδιορισμός του κρασιού, *κρασί πατατράβα* = κρασί που έγινε από μούστο που τράβηξαν αμέσως μετά το πάτημα των σταφυλιών, [πατάου + τραβάου].
- πατατράκ**, το· καταστροφή, μεγάλη ζημιά, κλονισμός, *φτος έπαθι ένα πατατράκ*, *μα τι*, [ιταλ. *patatrak*].
- πατέλ(η)ς**, -λου, -λ(ι)κου· πλατύποδος, αυτός που περπατάει σαν πάπια, [πατάου].
- πατήθρα**, η· πληθ. *πατήθρις* = τα δυο ξύλα στον αργαλειό, που μοιάζουν με πεντάλ φρένου και με το πάτημά τους ανεβοκατεβαίνουν τα *μιτάρια*, [πατάου].
- πάτ(η)μα**, το· πάτημα· ο τρόπος με τον οποίο *παστάλιαζαν* το *ρουφούζ(ι)*, που το έβαζαν οι *πασταλτζήδης* κάτω από τα πόδια τους και με το πάτημα έπαιρνε αυτό τη μορφή φέτας, [πατάου].
- πατητήρ(ι)**, το· αλλ. η *πατήτρα*, [αρχ. πατέω > μτγν. πατητήριον].
- πατήτρα**, η· το ξύλο με το οποίο πατούν τα σταφύλια *στον κάδου* ύστερα από το πρώτο πάτημα, το οποίο παλιότερα γινόταν με τα πόδια, [πατάου].
- πάτι**· πάτε, πηγαίνετε, πρ. του *πάου*.
- πατίκ(ι)**, το· τσόκαρο, ξυλοπέδιλο, [αρχ. πατέω > μσν. πατίκιν].
- πατινάδα**, η· είδος χορού· τον χόρευαν το πρωί της Κυριακής του γάμου, στο γύρο που έκαναν με τα όργανα στο χωριό, αμέσως μετά το ολονύχτιο γλέντι του Σαββάτου και πριν να πάρουν την προίκα, **[πατάου, από τον τρόπο που χόρευαν].
- πατιρά**, τα· αναγνωρίζεται ως πληθ. της κ. λ. πατερό· χρησ. μόνο μτφ., δες πρμ. φρ. 48, όπως και την ανάλογη χρήση της λ. *πάτος* στη φρ. «μου βγήκε ο πάτος (=πρωκτός)», [αρχ. πάτος > όψιμο μσν. πατερόν (= ξύλο του πατώματος)].
- πατιρικά**, η· πατερίτσα, [αρχ. πάτος > μσν. πατερό > μεγεθ. πατέρα].
- πατιρίκις**, οι· ξυλοπόδαρα, παιχν. ισορροπίας πάνω σε πρόχειρες πατερίτσες φτια-

γμένες από μακριά ξύλα πάνω στα οποία προσαρμόζονταν σε κάποιο ύψος μικροί τάκοι, στους οποίους ανέβαιναν τα παιδιά και περπατούσαν βλέποντας από ψηλά· παρόμοιο παιχν. ήταν τα *τινικούδια*, [πατιρίκα].

πατιρντί, το· φασαρία, ξυλοδαρμός, καυγάς, μάχη, στη Νιγρ. *ταπαρτί*, [τουρ. patirtı (=θόρυβος)].

πατ-κιουτ· δεσ *πατα-κιούτα*.

πατλάκ(ι), το· στα παιχνίδια η συσκευασία μικρής ποσότητας εκρηκτικής ύλης· πρόχειρη κατασκευή-παιχνίδι, φτιαγμένη από βολίδα πολεμικού όπλου και επικρουστήρα ένα καρφί, για μικροεκρήξεις με κρούση πάνω σε μπαρούτι ή σε *φαρμάκ(ι) από σπίρτα*, ήταν και απλή χαρτοκατασκευή, δεσ *πατλάκ(ι) μι χαρτί*, δεσ και π., [τουρ. ratlak].

πατλάκ(ι) μι χαρτί, το· παιχνίδι-χαρτοκατασκευή που με κατάλληλο χειρισμό δημιουργούσε μικρό κρότο, [πατλάκ(ι) + χαρτί(δεσ χαρτάκια)].

πατλάκις, οι· οι *παπάλις*, (προσφ.), [ηχοπ. λ.].

πατλαντάου, -ώ· ρ., παρ. *πατλαντούσα*, για λουπά δεσ *πατλαντίζου*.

πατλαντίζου· ρ., *πατλάτζα*, *πατλάτσα*, σκάζω, σκάζω για νερό, διψώ, χαστουκίζω, *των πατλάτσα δυο παταριές*, [τουρ. patlamak(=σκάζω, διαρρηγνύομαι)].

πατλιτζιάνα, η· μελιτζάνα, υποκ. το *πατλιτζιανούδ(ι)*, *πατλιτζιανούδια στου ζίδ(ι)*, δεσ *μιλτζιάνα*, [τουρ. patlican].

πατημένος, -ν(η), -νου· πατημένος, συμπιεσμένος, *ένα κουφίν(ι) καπνό πατημένου πατημένου χουράφ(ι)* = χωράφι με ξερό και σφιγμένο το χώμα, επειδή πατήθηκε πολύ υγρό, [πατάου].

πατνιά, η· πατημασιά, το ίχνος του ποδιού στο έδαφος, [πατούνα (> πατουνιά) > πατνιά].

πατόζα· μηχανή για αλώνισμα με σιδερένιους τροχούς, που την έσερνε και την κινούσε γεωργικός ελκυστήρας, μτφ. υπερβολικά χοντρή γυναίκα, *κείν(η) πατόζα τα κουλιά τ'ς δεν μπορεί να σ(υ)μμάσ(ει)*, **[πατάου, δεσ και αλβ. patoz(=πατημένο έδαφος)].

πατόξυλου, το· πατόξυλο, πάτερο, [αρχ. πάτος + ξύλου].

πάτουμα, το· πάτωμα, το αποτέλεσμα του *πατώνου*· μέσα στο κοκκινόχωμα έβαζαν μερικές φορές και άμμο για το *πάτουμα*, όταν χρειάζονταν να γεμίσουν κάποια ξεπατώματα στο χωμάτινο δάπεδο· παλιότερα *πάτουναν* και τους φούρνους, όταν το δάπεδό τους ήταν χωμάτινο, [πατώνου].

πατουμένους, -ν(η), -νου· μτχ. του *πατώνου*, *είνι πατουμένου του χαιιάτ(ι)*, *πατουμένου χουράφ(ι)*, [πατώνου].

πατούνα, η· πέλημα, το κάτω μέρος της κάλτσας, πλεκτό μόνο για το πέλημα, *τρύπσι πατούνα σ'*, [αρχ. πατέω > πατούσα > πατούνα, με επίδρ. της λ. φτέρνα].

πατουσιά, η· πατωσιά, στρώση, *αράδιασα τρεις πατουσιές*, [αρχ. πάτος > μσν. πατώνω].

πατόφκυαρου, το· φτυάρι για σκάψιμο, [πατάου + φκνάρ(ι)].

πατόφλου, το· πληθ. τα *πατόφλα* = τα πρώτα φύλλα στη ρίζα του καπνού, τα *ντίπια*, [αρχ. πάτος + αρχ. φύλλον].

πατόχουμα· το κοκκινόχωμα για το *πάτουμα*, αλλ. *κουκκινόχουμα*· να φέρει 'σημόχουμα, 'σημόχουμα *πατόχουμα*, (Ν.Π.γ' τρ. 673.3), [αρχ. πάτος + αρχ. χώμα].

πατράκα, η· παιχνίδι με ένα καλάμι και έναν τροχό στην άκρη του· ο τροχός ήταν φτιαγμένος από εφτά κονσερβοκούτια, δεμένα έτσι που τα έξι ήταν γύρω από ένα κεντρικό, από το οποίο περνούσε ο άξονας του παιχνιδιού· η λ. χρυσ. για ξεχαρβαλωμένο κάρο, με ρόδες που δεν ήταν πλέον κεντραρισμένες και κατά την κίνησή του θύμιζε το παιχνίδι, *αφνού του κάρου σα πατράκα πααίν(ει)*, [γαλλ. patraque (= ξεχαρβαλωμένη/φθαρμένη μηχανή, παλιομηχανή)].

πατραχήλ(ι), το· δεξ *πιτραχήλ(ι)*.

πατριώτς, ο· πατριώτης, λ. για πρόσκληση ή προσφώνηση κάποιου άγνωστου, *ε! πατριώτ(η), για πού το 'βανις*; [αρχ. πατριώτης].

πάτσα· πάτησα, αόρ. του *πατάου*, δεξ πρμ. φρ. 118 και 119.

πατσι, το· κεφάλι, μτφ. πεισματάρης, ισχυρογνώμων, αγύριστο κεφάλι, [πατσιάς].

πάτσ(ι)· επίρρ., πάτσι, ίσια-ίσια, ισοσκελισμός χρεών, *γίνκαμι πάτσ(ι)*, [άγν. ετ].

πατσαβούρα, η· πατσαβούρα, πανί καθαρισμού, μτφ. άσεμνη, ανήθικη γυναίκα, υποκ. το *πατσαβούρ(ι)*, [βεν. spazzaura].

πατσαβουρτζής, -τζού, -τζιθκού· κακοντυμένος, αυτός που φορά *πατσαβούρις*.

πατσιάδ(ι), το· το μικρό μέρος από το κομμένο κλωνάρι, που μένει πάνω στον κορμό, *πήρι μια παλιουριά μι πατσιάδια κι τουν αρχίντσι*, [τουρ. rafa(=ποδαράκια) + -άδ(ι)].

πατσαδιά, η· {-δγιά}, το αποτέλεσμα του *πατσαδιάζου*.

πατσαδιάζου· {-δγιά}, ρ., *πατσιάδιαζα, -διασα, διάσ(η)κα*, τραυματίζω με *πατσιάδια*, δεξ και *παρτσαδιάζου*, [πατσιάδ(ι) + -ιάζου].

πατσιάδιασμα, το· {-δγιά}, το αποτέλεσμα του *πατσαδιάζου*, δεξ και *παρτσαιάδιασμα*, [πατσιάδ(ι)].

πατσιαλίκ(ι), το· φαγητό με κεφάλι γουρουνιού, μαγειρεμένο ως γιαχνί, [πατσιάς].

πατσιαλίκια, τα· τα κορδόνια που είχαν τα μακριά σώβρακα στο κάτω μέρος στα *πουδουνάρια* για να δένονται, [τουρ. rafaik].

πατσιαρίκα, η· μεγάλο κεφάλι, *σι δώσου μια στην πατσιαρίκα, σι πω*, [πατσιάς].

πατσιάς, ο· κεφάλι, *έχ(ει) έναν πατσιά να· φαγητό από κεφάλι γουρουνιού, μαγειρεμένο ως σούπα με χαρακτηριστικά συστατικά σκόρδο και ξίδι*, [τουρ. rafa].

πάτσ(ι) κι πόστα· ισοφάριση σε οικονομικό πάρε-δώσε, *τα 'φιρι πάτσ(ι) κι πόστα*, [πάτσ(ι) + ιταλ. posta].

πατώ· ρ., δεξ *πατάου*.

πατώνου· ρ., *πάτουνα, πάτουσα, πατόθκα*, αλείφω το *χαϊάτ(ι)* με λεπτόρρευστη λάσπη από κοκκινόχωμα, μτχ. *πατουμένους, -ν(η), -νου*· μέσα στη λάσπη διέλυαν και *βνια αγελάδας*, για να μη σκάζει το επίχρισμα· ως παθ. για χωράφι σημ. ότι το χώμα σφίγγει από την ξηρασία, ιδίως όταν είναι *τσιγκούρα* και δε σκαλίζεται, δεν οργώνεται, [αρχ. πάτος > μsn. πατώνω].

παχάδ(ι), το· το λίπος, το πάχος, *ούλου παχάδια είνι φτο του κρες*, [αρχ. πάχος + -άδ(ι)].

πάχητα, τα· τα πάχη, [αρχ. πάχος].

παχνί, το· φάτνη, κατασκευή στην οποία μπαίνει η τροφή των ζώων, [αρχ. φάτνη > μτγν. πάθνη > υποκ. παθνίον, με θ > χ].

πε· πρ. του ρ. *λέου, πες, πε μι ότι δε δα ρεις*, δεξ πρμ. 282.

πέδιλου, το· το σιδερένιο εξάρτημα που προσαρμοζόταν στη ρόδα του κάρου και

- εμπόδιζε την περιστροφή της· το χρησιμοποιούσαν όταν κατέβαζαν με το κάρο βαρύ φορτίο από το βουνό, όπως δεμάτια, ξύλα κ.λπ., [αρχ. πέδιλον].
- πείνας**, ο· ο πειναλέος, [αρχ. πείνα].
- πείτι**· πέστε, να πείτε, πρ. του λέου, *πείτι μι τι να κάνου*, δεσ και πέστι.
- πένκα**, η· δεσ *μπένκα*.
- πεντανέμ(ι)**, το· το μέρος όπου φυσούν από παντού άνεμοι, αμενοδαρμένο μέρος, αλλ. *πιντανέμ(ι)*, [αρχ. πέντε + αρχ. άνεμος].
- πέντι άρτους**· προσφορά στην εκκλησία, που αποτελείται από πέντε λειτουργίες, λάδι και κρασί, [αρχ. πέντε + αρχ. άρτος].
- πέπιρδας**, ο· μόνο ως β' συνθ. της λ. *κουντουπέπιρδας*, **[αρχ. πέπερι(=πιπεριά) > γεν. πεπέριδος].
- πέρασ(η)**, η· πέραση, συγχώρηση, *το 'δουσα πέρασ(η)* = δεν έδωσα σημασία, έδωσα συγχώρηση, ξέχασα, [αρχ. πέρασις].
- πέρι**· παρά, *πέρι στη φουτιά να μπεις*, (δημ. τρ. 2.7), [πέριξ].
- περικαλώ**· ρ., τύπος του ρ. *παρακαλάου*, χρησ. μόνο στα δημ. τρ., δεσ δημ. τρ. 10.
- πέριξ**· πάρεξ, παρά, *καλλίτερα πλούσιους πέριξ φτουχός*, δεσ πρμ. 148, λ.γ. 12, [αρχ. παρὰ + έξ > πάρεξ].
- πες**· όρος της πάλης, *βάζου πες* = παραδίνομαι, εγκαταλείπω, δηλώνω την ήττα μου, [τουρ. *pes*(=χαμηλός, νικημένος)].
- 'πεσι**· ρ. τύπος του *πέφτου*, *έπεσε· συντρόμαξι του χέρι μου κι 'πεσι του πουτήρι*, (Ν.Π.γ' τρ. 593.0), [πέφτου].
- πέσ(ι)μου**, το· πέσιμο, δεσ πρμ. 65, [πέφτου].
- πέστι**· να πέσετε, όχι τύπος του λέου, (δεσ *πείτι*), *χτάζτι μην πέστι*· πρ. του *πέφτου*, *αρά πέστι κατ*.
- πέταα**· τύπος του ρ. *πιτάζου*, έριχνα, πετούσα(με τη σημ. του ρίχνω), δεσ αίν. 8.
- πέταμα**, το· πέταγμα, πτήση, [πιτάου].
- πέτασα**· τύπος του ρ. *πιτάου*, πέταξα, (με τη σημ. του ίπταμαι), δεσ δημ. τρ. 10.1.
- πέτασι πέτασι γκλάρους**· ομαδ. παιχν. με στόχο ανάλογο μ' αυτόν του *ταμπάκου* και την παράλληλη δοκιμασία των παιδιών στις γνώσεις για τα πουλιά και το άμεσο περιβάλλον τους, αλλ. *πιτάει πιτάει γκλάρους*, [πιτάου + γκλάρους].
- πέτι**· πείτε, *πέτι μι τι να κάνου*, πρ. του λέου.
- πέτνιους**, ο· πετεινός, μεγεθ. ο *πέτνιαρους*, ο *πιτίγκους*, υποκ. το *πιτνιούδ(ι)*, το *πιτνιάρ(ι)*, δεσ πρμ. 67, 127 και 146, [αρχ. πετεινός].
- πέτου 1**· πέστο, *πες το*, πρ. του ρ. *λέου*· *πέτου*, *μη φουβάσι*.
- πέτου 2**, το· πέτο, μέρος του σακακιού στην περιοχή του στήθους, [ιταλ. *petto* (=στήθος)].
- πέτρα**, η· πέτρα, το αγώνισμα της λιθοβολίας στο πανηγύρι, γενικά διάφορα ομαδ. παιχνίδια με βολές ή στόχους πέτρες, *στην πέτρα τουν απιρνάου*, [αρχ. πέτρα].
- πέτρις**, οι· αλλ. το παιχν. *καρύδις*, [πέτρα].
- πέτσ(ι)κους, -κια, -κου**· πετσικαρισμένος, στραβός, λοξός, [άγν. ετ.].
- Πέφτ(η)**, η· η ημέρα της εβδομάδας Πέμπτη.
- πέφτου**· ρ., *έπιφτα*, *έπισα*, *πέφτω· κοίταξι, θα πέ(ει)ς*, [αρχ. πίπτω>μσν. πέφτω].
- πηγίνισκα**· πήγαινα, παρ. του ρ. *πααίνου*.
- πηδάλιου**, το· το πεντάλ του ποδήλατου, [αρχ. πηδάλιον, αντί του γαλλ. *pedal*].

πήινα, πηίνισκα· πήγαινα, παρ. του *πααίνου*.

πηλουγιέμι· ρ., *πηλουγιούμαν, πηλουγγήθηκα/πλουήθηκα*, απαντώ, αλλ. *απλουιέμι*, δεσ δημ. τρ. 13.

πηριτάδης, οι· υπηρέτες στο τραπέζι του γάμου, που ήταν φίλοι ή συγγενείς του γαμπρού ή της νύφης, [αρχ. *ύπηρέτης*].

πηριτάου, -ώ· ρ., *πηριτούσα/υπηριτούσα, πηρέτσα/υπηρέτσα, πηριτήθηκα*, υπηρετώ, ως παθ. *πηριτιούμι* {-τχιού-}/-τιέμι {-τχιέ-μι}= καλλωπίζομαι, μπορώ να φροντίζω τον εαυτό μου με ή χωρίς βοήθ, *έτσ(ι) δεν πηριτιέτι άνθρουπους*, [αρχ. *ύπηρετώ*].

πήρουσι· αναγνωρίζεται ως αόρ. (γ' ενικού) και μοναδικός γνωστός τύπος του ρ. της αρχ. *πηρώω*, που σημ. καθιστώ κάποιον ανίκανο, προκαλώ σε κάποιον αναπηρία στο σώμα, στις αισθήσεις, στο νου, *τι τα πήρουσι κι αυτά κι σέφκαν κει μέσα*; = τι τα έπιασε, πώς σκέφτηκαν έτσι στραβά και μπήκαν εκεί μέσα; [αρχ. *πηρώω*].

πήχ(η), η· μονάδα μήκους ίση με το μάκρος του χεριού, *τρεις πήχης είναι του πανί*, δεσ *τσιπιριάκου*· πήχης σιδερένιος με μάκρος όσο το πλάτος της κάσας του καπνού, που κρατούσε με το βάρος του τις φέτες του καπνού στο δέμα μέχρι το δέσιμο, [αρχ. *πήχης*(=βραχίονας)].

πθαμές, οι· αλλ. το παιχν. *τσικρίκ(ι)*, [*πθαμή*].

πθαμή, η· πθαμή, πρόχειρη μονάδα μήκους, δεσ *τσιπιριάκου*, *δυο πθαμές γίνκι του ψουμί*· ως παιχν. στη Νιγρ. το *τσικρίκ(ι)*, [αρχ. *σπιθαμή*].

πθάρι(ι), το· πιθάρι, πίθος, υποκ. το *πθαρούδ(ι)*, [αρχ. *πίθος* > μσν. *πιθάριν*].

πθάρι(ι) μολυβένιου· πιθάρι με εσωτερική επίστρωση από υαλώδες υλικό για αδιαβροχοποίηση, πιθάρι για αποθήκευση υγρών, [*πθάρι(ι)* + *μολυβένιο*(<αρχ. *μόλυβδος*), η επίστρωση περιείχε στη σύνθεσή της *μολύβι*].

πιάνου· ρ., *έπιανα, έπιασα, πιάσ(η)κα*, πιάνω, γκαστρώνομαι, βιάζομαι στη δουλειά μου, πρ. *πιάνι, πιάντι, πιανίτι πιάσι, πιάστι, πιάντι/(πιανίτι) βραδιάσκαμι* = κάντε γρήγορα, γιατί μας βράδιασε, *έπιασι η φυτειά, έπιασι κι γίδα μας*· ως παθ. *πιάνουμι* = πιάνομαι, πιάνομαι στον καυγά, μαλώνω, παθαίνω κράμπα, αφομοιώνομαι, ταιριάζω, στα παιχνίδια είμαι/λογίζομαι έγκυρος, *πάλι πιάσκαν ιψές στου καφινείου· φτο δεν πιάνιτι* = δεν είναι έγκυρο αυτό, *μι πιάνιτι* = ταιριάζει στον εαυτό μου, *να μι πιαστεί του φαϊ* = να το χωνέψω εύκολα, *μι πιάσκι τόπους* = ήταν κατάλληλο το κλίμα για μένα, δεσ πρμ. 16 και 290, ουσ. το *πιάσ(ι)μου*, [αρχ. *πιέζω* > δωρ. *πιάζω* > μσν. *πιάνω*].

πιάσ(ι)μου, το· το πιάσιμο, το αποτέλεσμα του *πιάνου*· στα παιχν. το ίδιο, [*πιάνου*].

πιασούμινους, -ν(η), -νου· αυτός που πιάνουν τα χέρια του, που μαστορεύει, *πιασούμιν(η) γυναίκα, πιασούμινου πιδί*, [*πιάνου* > *έπιασα*(αόρ.) > *πιασούμινους*].

πιατάντζα, τα· μεγάλη πιατέλα, (Νιγρ.), [*πιάτου*].

πιάτου, το· {πι-ά-}, πιάτο, πληθ. τα *πιάτα*{πι-ά-}, [αρχ. *πλατύς* > λατ. *platus* > ιταλ. *piato*].

πιγνίδ(ι), το· παιχνίδι. Εκτός από τα παιχνίδια που αναφέρονται στα σχετικά λήμματα, τα παιδιά έπαιζαν και με γνωστά παιχνίδια που δεν είχαν ιδιωματικά ονόματα, όπως, δεν περνάς κυρά Μαρία, η μικρή Ελένη, μια ωραία πεταλούδα, μονοκοντυλιές, μπάλα, πινακωτή πινακωτή, πλάθω κουλουράκια, πούντο πούντο το δαχτυλίδι, πως στομπίζουν το πιπέρι, τελείες, τραμπάλα, φυσοκάλαμο. Έπαιζαν επίσης με ανώνυμα παιχν., όπως παιχν. με μάντεμα της τύχης, με το σκάσιμο του ροδο-

- πέταλου, με το φαινομενικό σπάσιμο σε ένα μικρό στάχυ, με το σπάσιμο μιας χαρτοσακούλας, με κατασκευές από τσικούτια κ.ά.
- πιδαράς**, ο· καλοαναπτυγμένο παιδί, [πιδί].
- πιδαρέλ(ι)**, το· μικρό παιδί, [πιδαράς].
- πιδεύου**· ρ., *παιδίβα, παιδίψα, πιδέφκα*, παιδεύω, πρ. *πιδιφτούς*, [αρχ. παιδεύω].
- πιδί**, το· μόνο το αρσενικό παιδί, ο γιος, *έχου δυο πιδιά κι ένα κουρίτσ(ι)*, υποκ. το *πιδούδ(ι)*, [παῖς > αρχ. παιδίον].
- πιδιμός**, ο· παιδεμός, παιδεμα, αλλ. η *πιδιμούρα*, [πιδεύου].
- πιέτα**, η· η κ. σημ., στα *μαζιλάρια της φηγούρας* ήταν το μέρος του υφάσματος που εξείχε στο περιθώριό τους, [βεν. *rieta*].
- πιζούρα**, η· η πεζούρα, η πεζοπορεία, οι πεζοί, το πεζικό, *πολλή μαυρίλα πέφτει πιζούρα κι καβάλα*, (Ν.Π.γ' τρ. 314.4)· η λ. χρησ. και ως επίρρ., *πιζούρα πάναμι στον μπαῖρ(ι)*, [αρχ. πεζός].
- πιθαίνου**· ρ., *πέθινα/πιθίνισκα, πέθανα*, πεθαίνω, *αρά θα πιθάντς όπους πααίντς*, δεσ και *πιθνήσκου*, [αρχ. ἀποθνήσκω > μσν. πεθαίνω].
- πιθνήσκου**· ρ., *πέθινα/πιθίνισκα, πέθανα*, πεθαίνω, κουράζομαι υπερβολικά στη δουλειά, δεσ και *πιθαίνου*, [αρχ. ἀποθνήσκω].
- πιθυμό**· ρ., *πιθυμούσα, πιθύμσα*, επιθυμώ, ουσ. η *πιθυμία*, [αρχ. ἐπιθυμῶ].
- πικ!** λ. που λένε οι μανάδες, όταν θέλουν να μάθουν στα μωρά να ελέγχουν τις κινήσεις των χεριών τους και προτείνουν το δάχτυλό τους, για να το βρει το μωρό με το δικό του.
- πίκιντρα**, τα· σφήνες με τις οποίες άλλαζαν την κλίση στο υνί της *κουντούρας*, (αλέτρι για βόδια), για να μεταβάλλουν το βάθος της αυλακιάς, μτφ. ο ανάποδος άνθρωπος, [μτγν. ἐπίκεντρος (= αυτός που βρίσκεται στο κέντρο ή γύρω από αυτό)].
- πικμέζ(ι)**, το· πετιμέζι, πυκνόρρευστο γλυκό υγρό που γινόταν από μούστο, μετά από *κόψ(ι)μου* με στάχτη ή με ασπρόχωμα, και βράσιμο μέχρι που *μέλουνι*· όταν το έκοβαν με ασπρόχωμα γινόταν πιο ξανθό, [τουρ. *rekmez*].
- πικραγγουρούδα**, η· το φ. *Εκβάλλιον το ελατήριον*, κ. πικραγγουριά, με θεραπευτικές ιδιότητες, [αρχ. πικρός + αγγούρι(μσν. ἀγγούριν < ἄγουρος < αρχ. ἄωρος)].
- πικράδα**, η· η πικρή γεύση, η λέρα με την πικρή γεύση που αφήνει στα χέρια και στα ρούχα το *καπνό*, στο μάζεμα και στο *μπούρλιασμα*, στη Νιγρ. και *λέρα*, [αρχ. πικραίνω > μσν. πίκρα].
- πικραλίδα**, η· κάθε υλικό με έντονα πικρή γεύση, *αυτό είναι πικραλίδα, δεν τρώτι*, [αρχ. πικρίς (=κιχώριον, ραδίκι) > κ. πικραλίδα].
- πικροκαταρούσα**, η· αυτή που δίνει πικρές κατάρες, *ν' ακούσου κι την πέρδικα την πικροκαταρούσα*, (Ν.Π.γ' τρ. 460.0), [αρχ. πικρός + αρχ. κατάρα].
- πιλέκα**, η· μικρό κομμάτι ξύλου που βγαίνει στο πελέκημα, υποκ. η *πιλικούδα*, το *πιλικούδ(ι)*, [πιλικάου].
- πιλέκμα**, το· πελέκημα, [πιλικάου].
- πίληνος**, ο· βοτάνι αρωματικό, που το χρησιμοποιούν για το αρωμάτισμα του κρασιού, Αρτεμισία το ασίνθιον, κ. ασιθιά, [αρχ. ἐπὶ + αρχ. ληνός (= πατητήρι) > (ε)πίληνος, ἐπιλήνιος (= ο ανήκων στο πατητήρι)].
- πιλιάφ(ι)**, το· πιλάφι, δεσ *σιχτίρ πιλιάφ(ι)*. [τουρ. *pilav*].
- πιλιβάντς**, ο· παλαιστής, πληθ. οι *πιλιβανοί / πιλιβάνδς*, *παλεύουν πιλιβάνδς* στου

- πανηγύρι*(ι), αλλ. *πιλιβάνους*, *μπάσ(ι) πιλιβάνους* = παλαιστής της κορυφαίας κατηγορίας, [περσ. *rehlevān* > τουρ. *rehlivan* > βαλκ. τουρ. *relivan*].
- πιλικάου**, -ώ· ρ., *πιλικούσα*, *πιλέκσα*, *πιλικήθκα*, *πελεκώ*, αίν. 35, μτφ. τρώγω λαίμαργα, τρώγω πολύ, *φτος πιλικάει μισό αρνί στην κατσιά*, [αρχ. *πελεκάω*].
- πιλικούδα**, η· μικρή *πιλέκα*, *πελεκούδι*, [*πιλέκα*].
- πιλότα**, η· *πελότα*, *μαξιλαράκι* πάνω στο οποίο οι μοδίστρες μπήγουν βελόνες και καρφίτσες, [λατ. *pila* > γαλλ. *pelote*].
- πιλτέκς**, ο· *τραυλός*, [τουρ. *peltek*].
- πιμπίλα**, η· *μιμπίλα*, *στρίφωμα* εσωρούχων, *μαντηλιών*, *λεπτή δαντέλα*, [ίσως από τουρ. *bir-biri*(=το ένα μετά το άλλο) > *μπιρμπίλα* > *μιμπίλα*].
- πιμπιλόνου**· ρ., *πιμπιλόνα*, -*λουσα*, -*λώθκα*, *κάνω πιμπίλα*, *κάνω ούια*, [*πιμπίλα*].
- πινακωτή-πινακωτή**· το ομώνυμο γνωστό παιχνίδι, [δες *πινακωτή*].
- πινέου**· ρ., *παίνιβα*, *παίνιψα/παίνισα*, *πινέφκα*, *παινεύω*, *επαινώ*, αλλ. *πινώ*, [*πινώ*].
- πινιβρέκ(ι)**, το· η *βράκα* που φορούσαν οι γέροντες, οι γεννημένοι πριν από το 1900, *μεγεθ. η πινιβρέκα*, αλλ. το *μπινιβρέκ(ι)*, [αρχ. *ἐπάνω* + *βρακί*(δες *βρακιά*) > *πανωβράκι* > τουρ. *benevrek* > *μπενεβρέκι*, δες Λ.Αν.].
- πινισιά**, η· το *παίνεμα*, [*πινέου*].
- πινισιάρς**, -**ρου**, -**ρκου**· *παινεσιάρης*, [*πινισιά* + -*ρς*].
- πινόξυλου**, το· *κονδυλοφόρος*, *πενόξυλο*, το μικρό ξύλο στο οποίο προσαρμοζόταν η *πένα*, [ιταλ. *penna*(=φτερό) > *πένα* + *ξύλου*].
- πίνου**· ρ., *ἐπινα/ήπινα/ήπινα*, *ήπια/ήπια/ήπια*, *πίνω*, *ρουφώ*, *καπνίζω*(*τσιγάρο*), *πρ. πίνι*, *πίντι*, *πιε{πχιε}*, *πιες*, *πχίτι*, *ουσ. το πχι*, *Γιώργης πουλύ τσιγάρου πίν(ει)*, δες *πρμ. 363*, [αρχ. *πίνω*].
- πιντακόσνοι**, -**σις**, -**σια**· *πεντακόσιοι*, [αρχ. *πεντακόσιοι*].
- πιντακουσιάρα**, η· *φιάλη* με χωρητικότητα 500 δράμια νερό ή κρασί, [αρχ. *πεντακόσια*].
- πιντανέμ(ι)**, το· αλλ. το *πεντανέμ(ι)*.
- πιντιρμές**, ο· το *πανώτιασμα* στις φέτες του καπνού όταν εφτιαχναν το *δέμα*, *κλειστός πιντιρμές* = μεγάλη επικάλυψη, *ανοιχτός/πολύς πιντιρμές* = μικρή επικάλυψη· *του πήρα πουλύ πιντιρμέ κι βγήκι βαρύ του δέμα*, δηλαδή βγήκε το δέμα βαρύ, επειδή με τη μικρή επικάλυψη χωρούν περισσότερες φέτες καπνού στο ίδιο ύψος δέματος, [τουρ. *ride*(=πίτα) + *ermek* (=πετυχαίνω)].
- πιντό-**· *πεντο-*, ως πρώτο συνθ. δηλώνει *πενταπλάσιο*, [αρχ. *πέντε*].
- πιντόλιρου**, το· *πεντόλιρο*, *χρυσό νόμισμα αξίας πέντε λιρών*, [*πιντό-* + *ιταλ. lira*].
- πινώ**· ρ., *πινούσα*, *παίνιψα*, *πινέφκα*, *επαινώ*, δες *πρμ. 217* και *298*, αλλ. *πινέου*, [αρχ. *ἐπαινώ* > *μσν. παινώ*].
- πιξ(ι)μάδα**, η· *καλό παίξιμο*, *για! πιξ(ι)μάδα Βασίλτς!* [αρχ. *παίξω* > *αόρ. ἔπαιξα* > *παίξιμο*].
- πιουτάς**, ο· ο *πότης*, ο *μέθυσος*, [*πιουτό*].
- πιουτό**, το· {*πχιου-*}, *ποτό*, ιδιαίτερα το *ηδύποτο* που κερνούσαν στις επισκέψεις, το *λικέρ*, *σου πιουτό του έριξι* = *πίνει συνεχώς*, [αρχ. *ποτόν* > *μσν. ποιτόν*].
- πιπέρι(ι)**, το· *πιπέρι*· *χρησ. τρία είδη πιπέρι*, το *καυτιρό πιπέρι(ι)*, το *γλυκό πιπέρι(ι)* και το *μαύρου πιπέρι(ι)* ή *μαυρουπίπριου*, [αρχ. *πέπερι* > *μσν. πιπέρι(ον)*].

- πιπιλιάς**, ο· λ. που χρησ. μόνο στην κλητ. στο τραγ. του παιχνιδιού, *τσιουμ τσιουμ του λιφτό, ... ντοζ ντοζ πιπιλιά, έβγα όξου κατρουλιά*. Δεν είναι γνωστή η ακριβής σημασία της, πιθανολογείται όμως από τα συμφραζόμενα, ότι σημ. μικρός που δεν μπορεί να μιλήσει ή πιπιλίζει το δάχτυλό του, [ιταλ. *ripilare* > πιπιλίζω].
- πιπιλιός**, ο· προσων., δεσ πρμ. 8 και 193, **[πιθανώς από τη λ. *πιπιλιάς*].
- πιπίτσα**· επίρρ., μούσκεμα, *μ' έκανις πιπίτσα*, αλλ. *παπίτσα*, [νηπ. λ. *πιτί*(=κατούρημα)].
- πιρασιά**, η· το πέρασμα, η διάβαση, το μέρος από όπου περνά κάποιος, το να περνά κάποιος από κάπου, *έκανα μια πιρασιά 'π' του καφινείου*, [*πιρνάου*].
- πιρατώνου**· ρ., *πιράτουνα, πιράτουσα*, αμπαρώνω, *πιράτουσι την πόρτα να κοιμθούμι*, *μτχ. πιρατουμένους, -ν(η), -νου*, [αρχ. *περῶ* > *μτγν. περατής* > *περάτης*(=ξύλινος μοχλός για κλείσιμο πόρτας)].
- πιρβάξ(ι)**, το· περβάξι, πλαίσιο παράθυρου ή πόρτας, [τουρ. *pervaz*].
- πιρβόλ(ι)**, το· το χωράφι που είχε μόνο *σ(υ)καμινιές*, [αρχ. *περίβολος* > *μσν. περιβόλιν*].
- πιρδέκ(ι)**, το· περδικόπουλο, *πο 'χουν αρνιά που ψήνουντι, πιρδέκια καβουρντίζουν*, (Ν.Π.γ' τρ. 515.0), *μτφ. το παιδί*, [αρχ. *πέρδιξ* > *μσν. πέρδικα* > *μσν. περδίκιν*].
- πιρδουκλιά**, η· η ενέργεια του *πιρδουκλώνου*, *τρικλοποδιά, τουν έβαλα μια πιρδουκλιά, πάρτουν κατ*, [*πιρδουκλώνου*].
- πιρδούκλουμα**, το· το αποτέλεσμα του *πιρδουκλώνου/-νουμι*, *έκανα ένα πιρδούκλουμα, ούτι κατάλαβα πώς έπιστα*, [*πιρδουλώνου*].
- πιρδουκλώνου**· ρ., *πιρδούκλουνα, -σα, πιρδουκλώθκα*, *περδικλώνω, πεδικλώνω*, *κάνω κάποιον να πέσει βάζοντας κάτι ανάμεσα στα πόδια του, πιρδουκλώθκα κι έπιστα*, [λατ. *pediculus* > *μσν. πεδικλῶ* > *πεδικλώνω*].
- πιρμημιά**, η· υπερημερία, *μ' έφαγαν τόκ(οι) τ'ς πιρμημιάς*, [αρχ. *ύπερημερία*].
- πιρρηφανεύουμι**· ρ., *πιρρηφανεύουμαν, -φανέφκα*, *υπερρηφανεύουμι*, [αρχ. *ύπερηφάνος* > *μτγν. ύπερηφανεύουμι*].
- πιρι-**· η προθ. υπέρ, που ως πρώτο συνθ. δίνει σημ. έμφασης, π.χ. *πιριπλέουν*, αλλά και οι προθ. περί, παρά, π.χ. *πιριλαβαίνου 1, 2*.
- πιριβόλ(ι)**, το· δεσ *πιρβόλ(ι)*.
- πικουκλάδα**, η· το φ. περιπλοκάδα ή περικοκλάδα, *Convulvus arvensis*, [αρχ. *περιπλέκω* > *μσν. περιπλοκάδα*].
- πιριλαβαίνου 1**· ρ., *πιριλάβινα/πιριλαβίνισκα, πιρίλαβα*, *περιλαβαίνω, παίρνω, πιάνω, περιαδράχνω, τσακώνω, τουν πιρίλαβα στου ζύλου κι κατάλαβι*, [αρχ. *περιλαμβάνω*].
- πιριλαβαίνου 2**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *πιριλαβαίνου 1*, *παραλαμβάνω, πιρίλαβα του γράμμα*, [αρχ. *παραλαμβάνω*].
- πιριπλέουν**· επίρρ., *επιπλέον, του πιριπλέουν δε μι χρειάζιτι*, [*πιρί-* + αρχ. *πλέον*].
- πιριπλιμονιά**, η· είδος πνευμονιάς, *διπλή πιριπλιμονιά*, [*μτγν. περιπνευμονιά*].
- πιριστέρ(ι)**, το· περιστέρι, το θηλ. η *πιριστέρα*, το αρσεν. ο *γκούργκουρας*, [σημιτικό *perah Istar*(=πουλί της Αφροδίτης) > αρχ. *περιστέριον*].
- πιριστιράς**, ο· αυτός που εκτρέφει και εκπαιδεύει *περιστέρια*, [*πιριστέρ(ι)*].
- πιριστιριά**, η· {-ιά}, *κοίλωμα/εσοχή σε κατακόρυφη ή σχεδόν κατακόρυφη επιφάνεια του εδάφους, που σχηματίζεται κάτω από πέτρα ή σκληρό έδαφος από διά-*

βρωση ή από χωματοληψία, [πιριστέρ(ι), από το γεγονός ότι σε τέτοιους χώρους βρίσκουν καταφύγιο τα περιστέρια].

πιριφρουνός· ρ., *πιριφρουνούσα, -φρόντσα, -φρουνήθκα*, περιφρονώ, [αρχ. περιφρονέω].

πιριχάου, -ώ· ρ., παρ. *πιριχούσα*, για αόρ. και σημ. δεσ *πιριχόνου*, [αρχ. περιχέω].

πιριχόνου· ρ., *πιριέχουνα, πιριέχουσα/πιριέχσα/πιριέυσα, πιριχύθκα*, περιχύνω, [αρχ. περιχέω > περιχύνω].

πιρνάου, -ώ· ρ., *πιρνούσα, πέρασα, πιράσ(η)κα*, περνώ, *μπουρλιάζου*, ως ξεπερνώ χρησ. *απιρνάου, -ώ, πιρνάτι, του κουφίν(ι) είνι κόμα όδι έτσ(ι)*· ως παθ. *πιρνιούμι* = θεωρώ και επιδεικνύω τον εαυτό μου για κάτι που δεν είναι, *πιρνιέτι για όμουρφους*, [αρχ. περάω > μσν. περνῶ].

πιρνά πιρνά η μέλισσα· το γνωστό παιχν. περνά περνά η μέλισσα, δεσ *κ(ι')ρι κ(ι')ρι πλάκα και δύναμ(η)*.

πιρόν(ι), το· πιρούνι, [αρχ. περόνη].

πιρούκα, η· η πρόσθετη κοτσίδα που έβαζαν στη *βουρλίδα* τους οι *φουστανούσις*, για να δείχνουν μακριά τα μαλλιά τους, [ιταλ. *pergucca*].

πιρουνίκους, ο· έντονη διάρροια, *τσίλα*, ***[πίρους + ν + -ίκους*, με τη σημ. ότι τρέχουν τα υγρά σαν να είναι πίρος].

πιρουνούτό, το· είδος πλεξίματος, σχέδιο που γινόταν με τις ανάποδες και τις *ουρτιές* θηλιές σε αναλογία 4/3, [*πιρόν(ι)*, επειδή έμοιαζε με το πιρούνι που έχει τέσσερα δόντια και τρία κενά].

πίρους, ο· η στρόφιγγα σε κρασοβάρελα ή σε *κάδους*, [ιταλ. *piro*].

πιρπατάου, -ώ· ρ., *πιρπατούσα, πιρπάτσα, πιρπατήθκα*, περιπατώ, περπατώ, μαζεύω τα τελευταία φύλλα του καπνού, μετά τα *ούτσια*· *άμα πιρπατήθκι του καπνό, βάνι μέσα τα πρόβατα*, δεσ και *ταράσ(ι)*· για έγγαμη γυναίκα, καθυστερώ θελημένα ή αθέλητα την πρώτη εγκυμοσύνη μου, *για του Νίκου πιρπάτσα τρεις μήνις*· ως παθ. *πιρπατιέτι* = για έδαφος, είναι βατό, περπατούν πάνω του· ουσ. το *πιρπάτ(η)μα*, [αρχ. περιπατέω > μσν. περπατῶ].

πιρπατάρκ(η) λαμπούδα, η· η *γκαβόλαμπα*.

πιρπατάρκους, -κ(η), -κου· αυτός που περπατά, αυτός που είναι για το περπάτημα, *πάρι την πιρπατάρκ(η) τ' λαμπούδα κι πάνι στ' αχούρ(ι)*, [*πιρπατάου*].

πιρπατούρα, η· ξύλινη κατασκευή με ρόδες που βοηθά τα μωρά να πρωτοπερπατήσουν· *πίτα*, στη Νιγρ. και γλυκό, που γίνεται για να γιορτάσουν τα πρώτα βήματα του παιδιού, [*πιρπατάου*].

πιρπατσιά, η· ο τρόπος που περπατά κάποιος, *'π' την πιρπατσιά τουν κατάλαβα*, *άλλ. το πιρπάτ(η)μα*, [αρχ. περιπατέω > μσν. περιπάτησις > περπατησιά].

πιρτσίν(ι), το· περτσίνι, είδος καρφιού, για το ένωμα ελασμάτων από μέταλλο ή δέρμα, που με κτύπημα σχηματίζει δυο κεφαλές, [τουρ. *perçin*].

πιρτσίνουμα, το· η ενέργεια του *πιρτσινώνου*.

πιρτσινώνου· ρ., *πιρτσίνουνα, -σα, -νώθκα*, συνδέω με *πιρτσίνια*.

πις· επίρρ., πίσω, *αυτός δεν κάν(ει) πις*, δεσ δ.δ. 1 στχ. 24, *άλλ. απίς*, [αρχ. όπίσω > μσν. πίσω].

πισ(ι)μάδ(ι), το· το φρούτο που πέφτει από το δέντρο, λίγο πριν ωριμάσει, από τον αέρα ή άλλη αιτία, *φατα τα μήλα όλα πισ(ι)μάδια είνι*, [*πέσ(ι)μου + -άδ(ι)*].

- πισκάου**, -ώ· ρ., *πισκούσα, πίσκησα*, βογγώ στο χέσιμο γιατί είμαι δυσκοίλιος, γιατί αποβάλλω σκληρά κόπρανα, [τουρ. *rişkin*(=σκληρήνω)].
- πισκέσ(ι)**, το· πεσκέσι, φιλοδώρημα, [τουρ. *peşkes* > μσν. *πεσκέσιον*].
- πισκιώνου**· ρ., *πίσκιουνα, -σα*, δίνω *πισκέσ(ι)*.
- πισμάδα**, η· πέσιμο, *έκανα μια πισμάδα, μα τι, [πέσ(ι)μου]*.
- πισμανέου**· ρ., *πισμάνιβα, πισμάνιβα*, μετανιώνω, δεσ πρμ. 299, [*πισμάνς*].
- πισμάνιμα**, το· μετάνιωμα, μεταμέλεια, [*πισμανεύου*].
- πισμανιόνου**· ρ., *πισμάνιουνα, -νιουσα*, για λοιπά δεσ *πισμανέου*.
- πισμανλίκ(ι)**, το· μετάνιωμα, μεταμέλεια, [*πισμάνς* + *-λίκ(ι)*].
- πισμάνς**, ο· αυτός που συνήθως μετανιώνει, αλλ. *πισμάντς*, [1. τουρ. *rişman* (=μετανωμένος)· 2. ***πισ* + τουρ. *-man*(κατ. που χρησ. για τη δημιουργία επιθέτων από την ασχολία/απασχόληση)].
- πισμένους, -ν(η), -νου**· {πισ(ι)-μέ-}, πεσμένος, [*πέφτου*].
- πισνέλα**, η· μέρος της σαγής, η *πιστιά*, **[αρχ. *ὀπίσω* > *πισινός* + *-έλα* (> *πισινέλα*) > *πισνέλα*].
- πισουδρομικός, -κιά, -κό**· οπισθοδρομικός, αυτός που δεν ακολουθεί τη μόδα, [αρχ. *ὀπισθεν* + *δρομός* > *μτγν. ὀπισθοδρομῶ*].
- πιστάρ(ι)**, το· το σύμπλεγμα των ξύλων στο πίσω μέρος από το σαμάρι, [αρχ. *ὀπίσθιον* + *-άρ(ι)*].
- πιστιά**, η· {-τχιά}, μέρος της σαγής στο πίσω μέρος του ζώου, που κρατά το σαμάρι ή το κάρο στον κατήφορο, αλλ. η *πισνέλα*, το *κουλάν(ι)*, [αρχ. *ὀπισθία*].
- πιστουλούδ(ι)**, το· δεσ *φρικούδ(ι)*, [ιταλ. *pistola* > *πιστόλι*].
- πιστουχώρησ(η)**, η· οπισθοχώρηση, [αρχ. *ὀπισθεν* + αρχ. *χωρῶ* > *οπισθοχωρῶ*].
- πιστρέφ(ι)**, το· ξυλοδαρμός, άγριος ξυλοδαρμός, **[αρχ. *επιστροφή*, πιθανώς από την παλινδρόμηση του χεριού].
- πισώκουλα**· επίρρ., κίνηση προς τα πίσω, το βάλσιμο του άλογου στα *τιμόνια* με κίνηση πίσω-πίσω, [αρχ. *ὀπίσω* + μσν. *κῶλος*].
- πίτα**, η· έδεσμα με φύλλα ζύμης και *γιόμου* ανάμεσά τους από διάφορα υλικά· για είδη πίτας δεσ *πίτα γλυκιά, γαλατόπτα, γκουλουμπαρίνα, κουλουκθόπτα, κριατόπτα, πρασόπτα, πιρπατούρα, πίτα μι ματσιάτκα, ρυζόπτα, πίτα μι σ(ν)κώτια, σπανακόπτα, τραχανόπτα, τυρόπτα*, δεσ επίσης και *σαμόπτα, φαναρόπτα/φανιρόπτα, φουρνόπτα*, που δεν ήταν πίτες, γιατί είχαν άλλον τρόπο παρασκευής, [αρχ. *πηχτή* > *λατ. pīcta* > *ιταλ. pitta* > μσν. *πίττα*].
- πίτα γλυκιά**, η· είδος πίτας με φύλλα, ρύζι, γάλα, αβγά, ζάχαρη, αλλ. *ρυζόπτα*.
- πιτάει-πιτάει γκλάρους**· ομαδ. παιχν., δεσ *πέτασι-πέτασι γκλάρους*.
- πιτάζου**· ρ., παρ. *πέταγα/πέταζα/πέταα*, (για άόρ. χρησ. το *ρίχνου*, για παθ. άόρ. το *πιτάου*), *ρίχνω, ρίχνω μακριά*, δεσ και *πιτάου*, [αρχ. *πετάννυμι* > *μελλ. πετάσω*].
- πιτακανάς**, ο· κυρίως το νεαρό σπουργίτι, η λ. όμως χρησ. και για όλα τα *τσιρουπούλια*, [αρχ. *πετάννυμι* > *πεπέτακα*(*παρακείμενος*)].
- πιτακανούδ(ι)**, το· μικρό πουλί, συνήθως σπουργίτι, που μόλις μπορεί και πετά, [*πιτακανάς* + *-ούδ(ι)*].
- πιταλούδα**, η· πεταλούδα· είδος αγριόχορτου, με άσπρα λουλούδια, που έβγαине στους *γιουντζέδεις*, *Capsella bursa*· παιχν. με τη σκιά των χεριών πάνω σε τοίχο, [αρχ. *πετάννυμι*(=απλώνω) > αρχ. *πέταλον*(=ανθόφυλλο) > μσν. *πεταλούδα*].

- πιταλουτής**, ο· πεταλωτής, αλμπάνης, [αρχ. πέταλον].
- πίτα μι ματσιάτκα**, η· χορτόπιτα με ματσιάτκα, [δες *πίτα*].
- πίτα μι σ(υ)κότια**· πίτα με γέμιση που έχει κομμάτια από συκώτι, [δες *πίτα*].
- πιτάου**, -ώ· ρ., *πιτούσα, πέταξα/πέτασα, πιτάγκα/πιτάθκα*, πετώ, ίπταμαι, ως μέσο *πιτιούμι*{-τχιού-}, *πιτάγκα μέχρι τ'ς δίπλις*· για τη βολή/το ρίξιμο χρησ. γενικά το ρ. *ρίχνου*, ενώ στον ενεστ. χρησ. και το *πιτάζου, μην πιτά(ει)ζς τ'ς κόρις με σ'ν αυλή*, [αρχ. πετάννυμι > μελλ. πετάσω > μτγν. πετώ].
- πιτάχου**· ρ., *πέταχνα, πέταξα, πιτάγκα/πιτάχ(η)κα*, ρίχνω, πετώ(όχι ίπταμαι), [*πιτάου* > άορ. *πιτάγκα* > *πιτάχου*].
- πιτεινίκου**· κλητ. της λ. πετεινός, σε έμμετρο διάλογο των παιχιδιών, *κικιρίκου πιτεινίκου...*, [δες *πιτινάρ(ι)*].
- πιτίγκους**, ο· ο πετεινός, ο ελαφρύς, αυτός που πετά, μεγεθ. της λ. *πέτνιους*, Νιγρ., [αρχ. πετεινός + -ίγκους].
- πιτκάλ(οι)**, οι· ποικιλία σταφυλιών με μακρουλή και τραγανή ρόγα, [;].
- πιτινάρ(ι)**, το· {-νια-}, πετεινάρι, μικρός *πέτνιους*, αλλ. το *πιτινούδ(ι)*, δες πρμ. 46, [αρχ. πετεινός > πετεινάρι].
- πιτιναροί**, οι· {-νια-}, οι πετεινοί, μεγεθ. της λ. *πέτνιους*.
- πιτιναρούδ(ι)**, το· {-νια-}, μικρό *πιτιν(ι)άρ(ι)*, γλειφιτζούρι σε σχήμα πετεινού από κόκκινη βαμμένη καραμέλα, ειρων. το γλυκό με πολύ πηχτό σιρόπι και η πολύ πηχτή μαρμελάδα, [*πιτινάρ(ι)*].
- πιτινούδ(ι)**, το· {-νιού-}, ο μικρός *πέτνιους*, αλλ. το *πιτινάρ(ι)*, [*πέτνιους* + -ούδ(ι)].
- πιτνός**, ο· στη Νιγρ. ο *πέτνιους*, υποκ. ο *κουτσόπιτνους* = το μικρό πετεινάρι. [*κουτσου-* + *πέτνιους*].
- πιτούμινου**, το· αυτό που πετά, πτηνό, *ούτι πουλί πιτούμινου*, [*πιτώ*].
- πιτρακάλα**, η· μεγάλη πέτρα, [*πέτρα*].
- πιτραχήλ(ι)**, το· πετραχήλι, *πατραχήλ(ι)*, [μτγν. έπιτραχήλιον > μσν. πετραχήλι].
- πιτρένιους, -νια, -νιου**· πέτρινος, [*πέτρα*].
- πιτριά**, η· {-ιά}, πετριά, το χτύπημα με την πέτρα, [*πέτρα*].
- πιτρόβουλα**, τα· παραλλαγή του παιγν. *κουκκαλάκια* στη Νιγρ., τα πεντόβουλα, αλλ. οι *καρύδης*, [αρχ. πέτρα + αρχ. βώλος, δες Λ.Αν. πεντόβουλα].
- πιτρούδα**, η· μικρή πέτρα, [*πέτρα* + -ούδα].
- πίτροντα**, τα· τα πετρωτά, τα χτισμένα με πέτρα, *έχει ντουβάρια πίτροντα και σιδερένιες πόρτες*, (Ν.Π.γ' τρ. 372.2), [αρχ. πετρόω > μσν. πετρώνω].
- πιτροπόλιμους**, ο· το παιγν. του πετροπόλεμου· το παιχίδι εμφανίζεται στην Ελλάδα μετά τη Φραγκοκρατία, (Χ.Λ. σ. 485), το ότι ο πετροπόλεμος ήταν μόνο παιχίδι φαινόταν από το γεγονός ότι τα παιδιά χρησιμοποιούσαν το φθινόπωρο αντί για πέτρες και μικρούς άγουρους καρπούς, (μικρές άγουρες ντομάτες, μικρά κυδώνια και μικρά χειμωνιάτικα ροδάκινα), [*πέτρα* + αρχ. πόλεμος].
- πιτροσκίσματα**, τα· κομμάτια από πέτρες, ανοίγματα στις πέτρες, *κι όπου είχι πιτροσκίσματα τραβούσι Διληγιάννης*, (δημ.τρ. 11), [*πέτρα* + αρχ. σχίσμα].
- πιτροντούρ(ι)**, το· χωράφι γεμάτο μικρές πέτρες, αλλ. *τσιακίλ(ι), καριάκ(ι)*, **[1. *πέτρα* + αρχ. τορός (<τείρω = τρίβω), 2. *πέτρα* + -τούρ(ι)].
- πιτρόνου**· ρ., *πέτρουνα, -σα*, γίνομαι σκληρός σαν πέτρα, χρησιμοποιώ πέτρα, ως βάρος, στην παρασκευή ορισμένων φαγητών, [*πέτρα*].

- πιτσένιους, -νια, -νιου**· πέτσινος, δερμάτινος, [πιτσι].
- πιτσι**, το· πετσι, δέρμα, [ιταλ. pezzo > μσν. πετσίν].
- πιτσ(ι)καρισμένους, -ν(η), -νου**· πετσικαρισμένος, στραβωμένος, λοξός, μτχ. του *πιτσ(ι)κάρου*.
- πιτσ(ι)κάρου**· ρ., *πιτσ(ι)κάρζα, -κάρσα*, πετσικάρω, στραβώνω και φεύγω από την κανονική θέση, *πιτσ(ι)κάρσι του σανίδ(ι)* = στράβωσε το σανίδι, [πέτσ(ι)κουσ].
- πίτσ(ι)κου**, το· χρησ. για να κακοχαρακτηρίσει μικρό παιδί ως ζωηρό, ανάποδο, ζιζάνιο, άτακτο κλπ., χωρίς τη σημασία του νόθου, αλλ. το *πιτσ(ι)καρέλ(ι)/πιτσ(ι)κάρ(ι)/πιτσ(ι)κάρκου*, *α ρα πίτσ(ι)κου θα σι πω*, [τουρ. ρις(=νόθος) + -κου].
- πίτσι-πίτσι**· το λούσιμο ή το νύσιμο στη νηπ. γλώσσα, [πίτυλος(=ρυθμικό χτύπημα των κουπιών > αρχ. πιτυλιζώ > πιτσιλιζώ)].
- πιτσιρίκ(ι)**, το· μικρό παιδί, αλλ. ο *πιτσιρικάς, ο πιτσιρίκος*, [*από ιταλ. piccirido].
- πίτυρου**, το· πίτερο, πίτουρο, υβρ. άχρηστο άτομο, [αρχ. πίτυρον].
- πιτυχαίνου**· ρ., *πιτύχινα/πιτυχίνισκα, πέτυχα/πέτ(υ)χα*, επιτυχαίνω, [αρχ. έπιτυγχά-νω].
- πιτώ**· ρ., δεσ *πιτάου*.
- πιφ**· λ. γνωστή από τα παιχνίδια, δεσ δ.δ. 3. α', αλλ. η λ. *π(ι')φ*.
- π(ι')φ**· δεσ *πουφ*.
- πλάδα**, η· πουλάδα, υποκ. η *πλαδούδα*, [λατ. pullus > μσν. πουλιν > πουλάδα].
- πλάθου**· ρ., *έπλαθα, -σα, πλάσ(η)κα/πλάστ(η)κα*, πλάθω, δίνω στο ζυμάρι μορφή ψομίου, κουλούρας κλπ., [αρχ. πλάττω].
- πλάθω κουλουράκια**· το γνωστό ομώνυμο παιχνίδι.
- πλαϊά**, η· {-ιά}, πλαγιά βουνού, [αρχ. πλαγία > πλαγιά].
- πλαϊιάζου**· {-ιά-}, ρ., *πλάιαζα, πλάιασα*, πλαγιάζω, ξαπλώνω, κοιμάμαι, *ου αέρας του πλάιασι του σιάρ(ι)*, μτχ. *πλαϊιασμένους, -ν(η), -νου*, δεσ δ.δ. 1 στχ. 11, [αρχ. πλάγιος > μτγν. πλαγιάζω].
- πλάκα**, η· εκτός της κ. σημ., είδος πέταλου για τα γαϊδούρια, δεσ *αλτσιάς*, δίσκος γραμμοφώνου, συσκευασία παγωτού, υποκ. η *πλακούδα*, [αρχ. πλάξ].
- πλακιάζου**· ρ., *πλάκιαζα, -σα, πλακιάσ(η)κα*, κάνω κάτι σαν πλάκα, *πλάκιασαν τα μαλλιά μ'*, [πλάκα].
- πλακουσίτ(ι)**, το· καυγιάς, στρίμωγμα ο ένας πάνω στον άλλον, *μοίραζαν κλικούδια κι γίνκι πλακουσίτ(ι)*, [πλακώνου].
- πλακουτιά**, η· {-ιά}, πλακωτή, *πλακουτ(ι)ά πέτρα θέλ(ει) για μάδα*, [πλακουτό].
- πλακουτό**, το· 1. παιχν. παρόμοιο με το *μπαζίσ(ι)*, από το οποίο διέφερε μόνο στη στόχευση της γραμμής-στόχου, αφού όλες οι βολές ήταν έγκυρες, αν έπεφταν μέσα στο πλάτος της γραμμής, στη Νιγρ. η *ιζουρία*, η *γραμμή*, δεσ και π. 2. γλυκό φτιαγμένο από δυο μπισκότα που συμπίεζαν ένα λουκούμι, [πλακώνου > πλακωτός].
- πλακουτούρα**, η· ο ένας πάνω στον άλλον, *πλακουσίτ(ι)*, [πλακώνου].
- πλακουτσουτός, -τή, -τό**· πλατσουκωτός, Νιγρ., [αρχ. πλατεΐα > πλάτσα > πλατσουκώνω > πλατσουκωτός, με αντιμετάθεση των τσ, κ].
- πλακώνου**· ρ., *πλάκωνα, -κουσα, -κόθκα*, πλακώνω, φθάνω ξαφνικά, *κει που κάθουμασαν, πλάκουσαν κι αφνοί*, [αρχ. πλάξ > μσν. πλακώνω].
- πλάλαου, -ώ**· ρ., *πλάλούσα, πλάλτσα/πλάλσα*, πηλαλώ, τρέχω γρήγορα, φωνάζω στα

ζώα να πάνε γρήγορα, πρ. *πλάλα/πλάλι/πλιάλι, πλάλιτι/πλιαλιτι, πλάλτσι/πλιάλτσι, πλάλιτσι/πλιαλιτσι*, [1. άπολαλῶ > αόρ. άπηλάλησα > μσν. πηλαλῶ, 2. μσν. έπιλαλῶ, 3. αρχ. έπελαύνω].

πλάλ(η)μα, το· πηλάλημα, [*πλαλάου*].

πλανιά, η· η πάνα με την οποία τυλίγουν το μωρό, [αρχ. *πλάνης*(=περιφερόμενος)].

πλανιαστή· λ. γνωστή μόνο από δημ. τρ., Ν.Π.γ' τρ. 142, δεσ *γκερτανούσα*, [*πλανιά*].

πλανίζου· ρ., *πλάντζα, πλάντσα, πλανίσκα, πλανίζω*, [λατ. *plana*. > *πλάνη*(=ροκάκι) > *πλανίζω*].

πλανίτσα, η· το φ. και ο καρπός της άγριας φράουλας, *Fragaria vesca*, [βουλ. *plaina* (=δάσος) > *planitsa*].

πλαντάζου· ρ., *πλάνταζα, -ζα, πλαντάζω, σκάζω* από στεναχώρια ή άλλη αιτία, *πλάνταξι στον κλάμα του πιδί*, [ρίζα ΠΛΑΤ- > αρχ. *πλατάσσω* > μσν. *πλαντάσσω*].

πλάνταμα, το· πλάνταγμα, [*πλαντάζου*].

πλάντζμα, το· πλάνισμα, [*πλανίζου*].

πλάου, -ω· ρ., *πλούσα, πούλτσα, πουλήθκα/πλήθκα, πουλώ, πόσου του πλάς του κρασί*; δεσ πρμ. φρ. 164, πρ. *πούλα, πλήτι/πλάτι, πούλτσι, πλήσι, πληθούς, πληθήτι/πουλήθτι· πούλτσου τ' αμπέλι(ι), πλήστου του χουράφι(ι)*, [αρχ. *πωλῶ*].

πλάρι(ι), το· πουλάρι, άλογο σε ηλικία μικρότερη από ένα χρόνο, [*πῶλος* > αρχ. *πωλάριον* > μσν. *πουλάριν*].

πλαρίνα, η· νεαρή γαϊδάρα, χρησ. κυρίως για κοροϊδευτικό χαρακτηρισμό κοριτσιών· *λαζαρίνα κουπατσίνα δώδικα χρουνού πλαρίνα*, Ν.Π.γ' τρ. 667.0, [*πλάρι(ι)*].

πλαρούδι(ι), το· γάιδαρος σε ηλικία μικρότερη από ένα χρόνο, δεσ πρμ. 115, 349 και 371, [*πλάρι(ι)*].

πλάσις, οι· τούφες από μαλλί, που έβγαιναν από τα *νταράκια* σε κυλινδρικό σχήμα και ήταν έτοιμες για κλώσιμο, αλλ. *πλάστρις*, νιφάδες του χιονιού, [αρχ. *πλάσσω*].

πλαστάς, -ού· ο χοντροπρόσωπος, δεσ και *χούμπας*, [*πλαστό*].

πλαστό, το· μεγάλο χωριάτικο καρβέλι ψωμιού, [*πλάσσω* > αρχ. *πλαστός*].

πλαστς, ο· πλαστήρι, ίσιο ξύλινο ραβδί για άνοιγμα φύλλων πίτας, [αρχ. *πλάστης*].

πλατάνα, η· το ψάρι Αβραμής η κοινή, κ. χάνι, λέστικα, που μοιάζει με το *γριβάδι(ι)* και το προτιμούσαν για *πάστωμα· η αρμυρή πλατάνα πααίν(ει) μι σταφύλι(ι)* = ταιριάζει στη γεύση με σταφύλι, **[αρχ. *πλατύς* + *-άνα*].

Πλατανούδια, τα· τοπων. Τερπνής, όπου έγινε η ομώνυμη μάχη το 1913· μικρά πλατάνια, [αρχ. *πλάτανος*].

πλατέα, η· πλατεία, αγορά, [αρχ. *πλατεία*].

πλατιά, η· {-ιά}, η πλατιά, η πλατσουκωτή όταν πρόκειται για πέτρα, για *μάδα παίρνουμι πλατιά πέτρα*, αλλ. η *τούρτα*, η *προουφαστήρα τούρτα*, το *πλιατλί*, [αρχ. *πλατύς* > *πλατύς*, -ιά, -ύ].

πλατσιανίζου· ρ., *πλατσιάντζα/-ντζα, -τσιάντζα/-τσιάντσα/-τσιάνσα*, *πλατσαρίζω*, *τσαλαβουτώ*, *χτυπώ στα νερά τα πόδια/χέρια*, αλλ. *πλιατσιανίζου*, [*πλάτς-πλουτς*].

πλατσιάρκους, -ρκ(η), -ρκου· αυτός που είναι πλατσουκωτός, *ντιπ πλατσιάρκ(η) είναι μύτη τ'*, [*πλατσιάρς* + *-κους*].

πλατσιάρς, -ρου, -ρκου· αυτός που έχει πλατσουκωτή μύτη, [αρχ. *πλατεία* > *πλάτσα* + *-ρς*].

πλατσουμύτς, ο· πλατσομύτης, αυτός που έχει πλατιά μύτη, [αρχ. *πλατύς* > *πλά-*

- τσα(=πλατεία) + μύτ(η)].
- πλατς-πλουτς**· αποδίδει τον ήχο από το χτύπημα των χεριών/ποδιών στο νερό, [ηχοπ. λ.].
- πλέκου 1**· ρ., *έπλικα, έπλιζα, πλέγκα, πλέκω*, κάνω κάτι με πλέξιμο, *μάνα μ' μ(ι) έπλιξι τσιουράπια*, μέλλ. *θα πλέξου, θα πλιχτώ, θα πλικώ· φτο δεν μπουρεί να πλιχτεί/να πλικεί*, [αρχ. πλέκω].
- πλέκου 2**· ρ., *έπλικα, έπλιζα*, κολυμπώ, επιπλέω στο νερό, *πλέκουν βάρκις στον γιαλό...* (πρμ. 293), δεσ και αίν. 6, [αρχ. πλέω > αόρ. έπλευσα > έπλεξα > έπλιζα].
- πλένου**· ρ., *έπλινα/έπλινισκα, έπλυνα, πλύθκα, πλύνω, κει που έπλινα μ' ήρι πέτρα* στον *κιφάλ(ι)*, *τα έπλυνα τα ρούχα, πάμι*, πρ. *πλένι, πλέντι, πλύνι, πλύντι, πλένους/πλύνους, πλένιστι/πλύνιστι, πλυθούς, πλυθήτι*, [αρχ. πλύνω > μσν. πλένω].
- πλέξ(ι)μου 1**, το· πλέξιμο, το φτιάξιμο πλεκτών, [πλέκου 1].
- πλέξ(ι)μου 2**, το· το κολύμπι, το μπάνιο στις *κουρίτις*, [πλέκου 2].
- πλήρου**· πρ. του ρ. *πλιαρώνου*, πλήρωνε, δεσ πρμ. 309.
- πλι**, το· πουλί, πτηνό, πληθ. *τα πλια, τα γκαβά τα πλια* *Θιός τα κάν(ει) φουλιά*, (πρμ. 319), δεσ και πρμ. 324, [λατ. pullus > μσν. πουλίν].
- πλια**· επίρρ., πλέον, πια, *δε σι θέλου πλια*, [αρχ. πλέα(πληθ. του πλέον)].
- πλιακ**· δεσ *φλιακ*.
- πλιάλι, πλιάλιτι**· τύποι του ρ., *πλαλάου*.
- πλιαρώνου**· ρ., *πλιάρουνα, -ρουσα, -ρώθκα*, πληρώνω, δεσ πρμ. 261, *αλλ. πλιρώνου*, πρ. *πλήρου*, ους. η *πληρουμή*, το *πλήρουμα*, [αρχ. πληρώω > μσν. πληρώνω].
- πλιατλί**, το· η *τούρτα* που ψηνόταν στο φούρνο πριν από το φούρνισμα του ψωμιού, *αλλ. η μπρουστόπτα, η προυφταστήρα τούρτα*, **[αρχ. πλατῦς + τουρ. κατ. -li].
- πλιατσιανίζου**· ρ., δεσ *πλατσιανίζου*.
- πλιάτσ(ι)κου**, το· πλιάτσικο, [αλβ. plackë, σλ. pljatska].
- πλιβρίτς**, ο· πλευρίτιδα, *αλλ. η πλιβρίτιδα*, [αρχ. πλευριτίτις].
- πλιβριτώνου**· ρ., *πλιβρίτουνα, -τουσα, -τώθκα*, πλευριτώνω, [πλιβρίτς].
- πλιβρό**, το· πλευρό, [αρχ. πλευρόν].
- πλιθί**, το· άψητο τούβλο με συνδετική ύλη το άχυρο, [πλίνθος > αρχ. πλινθίον].
- πλιμόν(ι)**, το· πνευμόνι, [αρχ. πλεύμων/πνεύμων(> μτγν. πνευμόνιον) > πλεμόνι].
- πλιξούδα**, η· πλεξούδα, το *στ(η)μόν(ι)*, όπως το μάζευαν μετά από το *ίδιασμα* σαν αλυσίδα· το μάκρος της στο *στ(η)μόν(ι)* το καθόριζε η υφάντρα, ανάλογα με τα υφαντά που προετοίμαζε, [αρχ. πλέξις > μσν. πλεξίδιν > πλεξίδα].
- πλιότιρου**· επίρρ., περισσότερο, *πλιότιρου θέλου τ' Μαριγώ*, [αρχ. πλέον > μσν. πλεώτερον > πλιότερο].
- πλιούκ(ι)**, το· 1. παιχν.-όργανο, φτιαγμένο με ένα σωλήνα από ξύλο κουφοξυλιάς, *βούζ(ι)*, και ένα έμβολο από *χόινα*, το οποίο με τη δύναμη του πιεσμένου αέρα εκτόξευε μικρές βολίδες από *μπουρμπουτσόλια* ή σαλιωμένο χαρτί, με τη σύγχρονη παραγωγή κρότου, στη Νιγρ. *βούζ(ι)*, δεσ και π. 2. στη φρ. *πλιούκ(ι) βουζαρίκα/βουζαρίκ(ι)* = παραφουσκωμένη κοιλιά από το πολύ φαγητό, [ηχοπ. λ. από τον ήχο που έκαναν οι βολίδες, δεσ *φλιακ, πλιακ*].
- πλιουμ-πλιουμ**· στη νηπ. γλώσσα το βούτηγμα στο νερό, το πλύσιμο, [πλένου].
- πλιούστας**, ο· ο χοντρός, *ντιπ πλιούστας είναι κείνους Γιόργης*, [αρχ. πλείων > πλέον (ουδ.) > μσν. πλιό].

πλόκια, τα· αλλ. ο *πλουκόζ*.

πλος, ο· πηλός, αλλ. το τοπων. *Μπλος* της Νιγρ., [αρχ. πηλός].

πλουήθκα· αόρ. του *απλουγιούμι*, *πλουήθκι Γιώργης*, (Νιγρ.), δεσ δ.δ. 1 στχ. 14.

πλουκόζ, ο· φράχτης με πλεγμένες βέργες, συνήθως από *μιλιάδια*, δεσ πρμ. φρ. 79, αλλ. τα *πλόκια*, [πλέκω > αρχ. πλόκος > πλοκόζ].

πλουχειριά, η· {-ριά}, δεσ *πλόχειρου*.

πλόχειρου, το· ποσότητα από αλεύρι, στάρι κλπ., που μπορεί να κρατήσει κάποιος με το ένα χέρι, απλόχερο, αλλ. η *πλουχειριά*, *δώσι μι ένα πλόχειρου αλεύρι*(ι), [αρχ. άπλοϋς + αρχ. χείρ > απλόχερο].

πλύνου· ρ., δεσ *πλένου*.

πλυσ(ι)κόζ, -κή, -κό· αυτός που είναι, που προορίζεται για πλύσιμο, στο ουδ. η ποσότητα για μία πλύση, *πλυσ(ι)κή κουπάνα*, *ένα πλυσ(ι)κό άπλυτα μαζέφκαν*, δεσ δ.δ. 2 στχ. 18, [*πλύσ(ι)μου*].

πλύσ(ι)μου, το· πλύση, πλύσιμο ρούχων/σώματος, δεσ *νίψ(ι)μου*, *λούσ(ι)μου*, [*πλύνου*].

πλω· ρ., δεσ *πλάου*.

πνάκ(ι), το· πινακίδα, χαρτόνι, [αρχ. πινάκιον > μσν. πινάκιν].

πνακουτή, η· πινακωτή, μακρόστενη ξύλινη κατασκευή με χωρίσματα για την τοποθέτηση του ζυμωμένου ψωμιού και τη μεταφορά στο φούρνο, [δεσ *πνάκ(ι)* > πινακωτή].

πνάου, -ω· ρ., *πνούσα*, *πεινάσα*, *πεινάω*, δεσ πρμ. 201, [αρχ. πεινάω].

πνίγου· ρ., *έπνιγα*, *έπνιζα*, *πνίγκα/-χτκα/πνίθκα*, *πνίγω*, πρ. *πνιχτούς*, [αρχ. πνίγω].

πο· αναφ. που, *να κι η αγάπη τ' πο 'ρχιτι...*, (δημ. τρ. 2), [αρχ. όπου > μσν. πού].

'πό· από, *'πό μια μεριά έχει καημό, στην άλλη αίμα τρέχει*, (Ν.Π.γ' τρ. 77.1), [*απού*].

ποιανοί· {πχια-}, αντ., ποιοι, στη γεν. του εν. *ποιανού*, [αρχ. ποίτοι].

πόκουζ· λ. χωρίς δική της σημ., που χρησ. μόνο μαζί με άλλες, δεσ πρμ. φρ. 134 και *παπαρόκουζ*.

πόλα, η· μικρό σιντόνι με το οποίο τύλιγαν τα βρέφη, ροζ για τα κορίτσια, μπλε για τα αγόρια· πρώτα τύλιγαν το βρέφος με την *πάνα* και μετά με την *πόλα*, [ίσως βεν. imbogio > μπόλια].

πολυψηφία, η· πλειοψηφία, η *πολυψηφία κερδίζει και μας κοπανίζει ...*, από λάχνη-σμα των παιχν., [αρχ. πολλός + αρχ. ψηφος > μτγν. πολύψηφος].

πόμπιμα, το· διασυρμός, διαπόμπευση, δεσ *πουμπή*, [αρχ. πομπεύω].

πόπυρους, -ρ(η), -ρου· αλλ. ο *απόπυρους*.

πόρδους, ο· πορδή, πληθ. *πουρδοί/πόρδ(οι)/πουρδές*, δεσ πρμ. 204, [αρχ. πέρδομαι].

πόριμα, το· το να περνά κάποιος φτωχικά, [*πουρεύου*].

πόρτα, η· η κ. σημ., ως παιχν. ήταν μια παραλλαγή του παιχνιδιού *αργαλειός* 3, [λατ. porta > μσν. πόρτα].

πόρτσιαδους, ο· μεγάλο *πουρτσιαδ(ι)*.

πόρτσιους, ο· αλλ. ο *πούρτσιους*, ειρων. γυναίκα με συμπεριφορά που ταιριάζει σε άντρα, το αγοροκόριτσο, [*πούρτσιους*].

πόσνοι· αντων., πόσοι, [αρχ. πόσοι].

πόστα, η· κατσάδα, μάλωμα, *τον έβανι πόστα*, δεσ *πάτσ(ι) κι πόστα*, [ιταλ. posta].

πότζα, πότσα· τύποι του ρ. *ποντίζου*.

- πότζμα**, το· πότισμα, [πουτίζου].
- που**· επιφ., φτου, που να μη βασκαθείς, [φτου].
- ’που**· όπου, ’που ήταν λάσπες κι βρουχές τραβούσι του βουβάλι, (Ν.Π.γ’ τρ. 384.1), [αρχ. όπου].
- ’πού, που-, -που-**· η πρόθ. από και ως συνθ., π.χ. πουπαίρνον, ξιπουβγάζου, ξιπούβγασμα, είμι ’πού τα Σέρρας, μι ήρτι πουχέρ(ι), του ξιπουβγάζου του ζύλου που έφαγα, δεσ πρμ. 139, πρμ. φρ. 131 και αίν. 7· το που- είναι και η πρόθ. υπό, π.χ. πουκαμίσα, [αρχ. από, υπό].
- πουγάλια**· επίρρ., σιγά, ας πααίνουμι πουγάλια-πουγάλια, αλλ. παγάλια, [’πού + αγάλια (<μσν. γαληνά < αρχ. γαληνός)].
- πουγιαταύτου**· δεσ γιαταύτου, στη Νιγρ. πουγιαταύτους.
- πουδαράδα**, η· μετακίνηση με τα πόδια, πάμι πουδαράδα, [πουδάρ(ι)].
- πουδάρ(ι)**, το· πόδι, διαδικασία για την πρωτιά στα παιχνίδια, τα πουδάρια μ’ σα ντιρέκια γίνκαν, δεσ πρμ. 246, [πούς > αρχ. ποδάριον > μσν. ποδάριν].
- πουδαριά**, η· {-γιά}, κράμπα στα πόδια, πιάσ(ι)μου στα πόδια, μ’ έπιασι πουδαριά κι απόμνα όδι κει, [πουδάρ(ι)].
- πουδαρκό**, το· ποδαρικό, η καλή ή η κακή τύχη που φέρνει ο πρώτος επισκέπτης της ημέρας, δεσ ανάλογο πουδιακός, [πουδάρ(ι)].
- πουδάρσα**· ρ., τύπος που σημ. συγύρισα, (Νιγρ.), ενώ δεν είναι γνωστοί άλλοι τύποι του ίδιου ρήματος· πουδάρσα του μαγαζί = συγύρισα το μαγαζί, όπως λέγεται πήρα ένα χέρ(ι) του σπίτ(ι) = συγύρισα πρόχειρα το σπίτι, [πουδάρ(ι)].
- πουδιά**, η· ποδιά της κουζίνας ή της παραδοσιακής ενδυμασίας, η οποία δενόταν στη μέση και έφθανε μέχρι κάτω, υποκ. η πουδιούδα, [ποδεϊον > αρχ. ποδ-ι-ά].
- πουδιακός**, ο· έθιμο που έχει σχέση με το ποδαρικό για την καινούρια χρονιά, σύμφωνα με το οποίο, ο πρώτος επισκέπτης του σπιτιού τη δεύτερη μέρα του χρόνου, αφού έφερε μια πέτρα απ’ έξω, καθόταν δίπλα στο τζάκι, έρριχνε στη φωτιά αλάτι λέγοντας ευχές για καλή υγεία και παραγωγή, ενώ συγχρόνως απολάμβανε τα κεράσματα, [αρχ. πούς > γεν. ποδός].
- πουδίνουμι**· ρ., πουδίνουμαν, πουδίθκα, φορώ τα παπούτσια μου, τα τσιαρβούλια μου, κόμα δεν πουδίθκα όταν πέρασι λύκουσ, [αρχ. υποδέω > μσν. ποδένω].
- πουδουνάρ(ι)**, το· ποδονάρι, το σκέλος από το συντρόφ(ι) ή το παντελόνι, [1 ** πουδάρ(ι), με επίδρ. της λ. ζνάρ(ι). 2. (Π.Κ.) υποκ. της αρχ. λ. ποδεών(= τα άκρα του δέρματος ζώου, τα ποδαράκια)].
- πουδουπάν(ι)**, το· το περιτύλιγμα της γάμπας από σαμαρουσκούτ(ι), που το φορούσαν παλιότερα οι αγρότες πάνω από το παντελόνι το χειμώνα στον κάμπο ή στο βουνό, περικνήμιο, αλλ. τουζλούκ(ι), [αρχ. πούς > γεν. ποδός + πανί].
- πουιάτα**, η· {-ιά-}, πρόχειρο στέγαστρο χωρίς πλευρική κάλυψη, υπόστεγο, [αρχ. υπόγυιος(=πρόχειρος) **(> πουγιάτα) > πουιάτα].
- πουκαμίσα**, η· πουκάμισο με φαρδιά μανίκια, μέρος της παραδοσιακής ανδρικής ενδυμασίας, που το φορούσαν ντιούζκα, [λατ. camisia > επικάμισον > υποκάμισον > μσν. πουκάμισον].
- πουλές**· ό,τι οι λ. απουλές, κιαπουλές, κιαπουσλές.
- πούλ(η)μα**, το· η πώληση γενικά, δεσ πούλησ(η), [αρχ. πώλημα].
- πούλησ(η)**, η· πώληση, η λ. χρησ. μόνο για τον προσδιορισμό της περιόδου της πώ-

- λησης των καπνών, στην πούλησ(η) στα καπνά, [αρχ. πώλη-σις > πώληση].
- πουλίδρομα**, το· δεσ *πουλίδρομα*.
- πούλ(ι)-πούλ(ι)**· φωνή με την οποία καλούν τις κότες για τάισμα, [δες *πλι*].
- πούλις**, οι· πούλιες, μικροί δίσκοι από υλικό που γυαλίζει, με τρυπίτσα στη μέση για διακόσμηση γυνακείων ρούχων, μτφ. στίγματα, *τα φύλλα είναι πούλις-πούλις*(Νιγρ.) = τα φύλλα του καπνού είναι γεμάτα από κιτρινωπά στίγματα, που δείχνουν ότι είναι για μάζεμα, [λατ. follis > αρχ. φύλλις > τουρ. pul > πούλι].
- πουλίτσα**, η· ξύλινο ράφι στηριγμένο ψηλά στον τοίχο, όπου φυλαγόταν το ψωμί· μτφ. χρησ. με τη σημασία της βιτρίνας για τα κορίτσια της παντρείας, *θυγατέρα μας είναι τώρα στην πουλίτσα*, [βουλ. pulitsa(=ράφι), ρουμ. politsa, κά.].
- πουλνοί**· πολλοί, [πολύς > αρχ. πολλοί].
- πουλύδρομα**, το· πρήξιμο ζώου στην άρθρωση του πισινού ποδιού, προς το *λαγκόν(ι)*, που προερχόταν από υπερβολική κούραση του ζώου, [αρχ. πολύς + ιδρωμα (< αρχ. ιδρώς)].
- πουλυξιάζου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *ξιάζου*, εξετάζω αναλυτικά, [αρχ. πολύς+ξιάζου].
- πουμουνή**, η· υπομονή, [αρχ. ύπομονή].
- πουμουντικός, -κιά, -κό**· υπομονετικός, [πουμουνή].
- πουμπέου**· ρ., *πόμπιβα, πόμπιψα, πουμπέφκα*, πομπεύω, κατηγορώ, πρ. *πουμπιφτός*, δεσ πρμ. 100, [αρχ. πομπεύω].
- πουμπή**, η· πόμπεμα, διαπόμπευση, αίσχος, ντροπή, ηθικό παράπτωμα, αυτός/αυτή που συνηθίζει να κατηγορεί χωρίς λόγο, *κείν(η) πουμπή Χρήστου, ό,τι φτάσ(ει) λέει*, δεσ το *πόμπιμα*, [αρχ. πομπή].
- πού 'ν', πού 'νι**· πού είναι, *πού 'ν' τα πιδιά Φώτ(η); πού 'νι Γιώργης*;
- πουνηρίκας**, ο· πονηρός χωρίς κακία, κουτοπόνηρος, [αρχ. πονηρός].
- πουνηρό**, το· γλυκό του ταψιού, με φύλλα τυλιγμένα σε σχήμα σωλήνα, μήκους 15 εκατοστών περίπου, που είναι γεμάτο με άσπρη κρέμα, [αρχ. πονηρός].
- πουνήρου**, η· η πονηρή γυναίκα, [αρχ. πονηρός].
- πουνιδ(ι)**, το· διαρκής πόνος, πάθηση, [αρχ. πόνος].
- πουνιούμιστι**· ρ., παθ. του πονώ, συναντιέται μόνο στον πληθ. του ενεστ. και του παρ., συμπονούμε ο ένας τον άλλον, [αρχ. πονῶ].
- πουνιτικός, -κιά, -κό**· πονετικός, ελεήμονας, [αρχ. πονῶ > μsn. πονετικός].
- πουντικουκούραδου**, το· το κόπρανο του ποντικού, [αρχ. ποντικὸς + *κουράδα*].
- πούντο πούντο το δαχτυλίδι**· παιγν. μικρών κοριτσιών, στο οποίο κρύβεται ένα δαχτυλίδι και κάποιο κορίτσι ψάχνει να το βρει.
- πούντους, -ντην, -ντου**· πού είναι αυτός, πού είναι αυτός, ανάλογα στον πληθ. *πούντις/πούντοι, πούντις, πούντα*, [πού 'ν' + τους].
- πουξαρχής**· από την αρχή, [που- + αρχ. φρ. ἐξ ἀρχῆς].
- πούξινους**· λ. που δίνεται ως απάντηση σε ερώτηση με το ερωτηματικό πού· δεσ *άζινους, όξινους, τίζινους, αλλ. απούξινους*.
- πουπαίρνου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *απουπαίρνου*, μαλώνω, αποπαίρνω, [που-+παίρνω].
- πούπλου**, το· πούπουλο, [βεν. pupola].
- πουράκ(ι)**, το· το τελευταίο απόσταγμα του *τσιπρου* στην κάθε *καζανιά*, αλλ. *μπλάνκα, πουριάκ(ι), πουρλιάκ(ι), πουρλιόκ(ι)*, [αρχ. από + *ρακί* > αποράκι > *πουράκ(ι)*].
- πουρδαμάσκνου**, το· αλλ. το *πουρδουδαμάσκνου*.

- πουρδί**, το· υποκ. της λ. *πόρδους*, μτφ. κάθε τι μικροφτιαγμένο, *φτο του πουρδί Γιώργης μια σταλιά απόμνι*, δεσ και *πουρδουδαμάσκνου*, [*πόρδους*].
- πουρδιάς**, ο· αυτός που κλάνει συχνά, κλανιάρης, [*πόρδους*].
- πουρδουδαμάσκνου**, το· το *πουρνουδαμάσκνου*, αλλ. το *πουρδούδ(ι)*, [*πουρδί* + *δαμάσκνου*].
- πουρδούδ(ι)**, το· υποκ. της λ. *πόρδους*, το *πουρνουδαμάσκνου*, μτφ. χρησ. όπως το *πουρδί· κειν τα πουρδούδια ήταν ξινά*, [*πόρδους* + *-ούδ(ι)*].
- πουρειά**, η· 1. {-ριά}, η πόρτα της αυλής ή του *μπαζέ*, καμωμένη με πλεκτά κλαδιά από *λυγαριά* ή *μιλιάδ(ι)*, αλλά και με δικτυωτό σύρμα πάνω σε τελάρο, υποκ. η *πουρούδα*, δεσ αίν. 22. 2. {-ργιά}, ελαφρώς κωνικός μεταλλικός σωλήνας ο οποίος προσαρμοζόταν στο εσωτερικό μέρος από το *κιφαλάρ(ι)* της ρόδας του κάρου, με τη στενότερη διάμετρό του προς την εξωτερική πλευρά του κάρου· εξωτερικά είχε διαμετρικά αντίθετες δυο μικρές προεξοχές, τα *φτερά*, που την κρατούσαν σταθερή μέσα στο ξύλινο *κιφαλάρ(ι)*· ως υποδοχή του άξονα της ρόδας λιπαίνονταν με γράσο, για τη μείωση των τριβών, [αρχ. *πόρος*(=μέρος από όπου περνά κάτι)].
- πουρεύου**· ρ., *πόριβα*, *πόριψα*, *πουρέφκα*, περνά φτωχικά τη ζωή μου, *πώς πιρνώ; τα πουρεύου· έλα, καλέ μ', έλα, σγουρέ μ', έλα να πουριφτούμι*, =... έλα να φάμε, (Ν.Π.γ' τρ. 605.1), πρ. *πουριφτούς*, δεσ πρμ. 100, για τον τύπο *πουριφτούμι*, δεσ και *προυιφτούμι*, [*πόρος* > αρχ. *πορεύομαι* > πορεύω].
- πουριάκ(ι)**, το· αλλ. το *πουράκ(ι)*.
- πουρλιάκ(ι)**, το· αλλ. το *πουρλιόκ(ι)*.
- πουρλιόκ(ι)**, το· το *πουράκ(ι)*, το κακομαγειρεμένο νερουλό φαΐ, *τι φαΐ πουρλιόκ(ι) είναι φτο μάρ' γναίκα*; μτφ. άτομο παρακατιανό, ίσως από το γεγονός ότι το *πουρλιόκ(ι)* ήταν κατώτερο ούζο, αλλ. το *πουρλιάκ(ι)*, [σλ. *bǎrlog*(=τέλμα, λάσπη)].
- πουρνάρ(ι)**, το· το πουρνάρι, ο πρίνος, επ. *πουρναρίσιους*, *-ρίσια*, *-ρίσιου*, *πουρναρίτκου*, *-κ(η)*, *-κου*, δεσ πρμ. 133, 173, 211, [αρχ. *πρίνος* > μσν. *πρινάριον*].
- πουρνιά**, η· είδος θάμνου, τσαπουρνιά, *Prunus spinosa*, [αρχ. *προύμνη*].
- πούρνο**, το· πούρνο, ο καρπός της *πουρνιάς*, που είναι μικρός σαν στραγάλι, μαύρος και στιφός, [αρχ. *προύμνη* > λατ. *prunus* > μσν. *προύνον* > πούρνο].
- πουρνουδαμασκνιά**, η· ποικιλία *δαμασκηνιάς*, που κάνει τα *πουρνουδαμάσκα*.
- πουρνουδαμάσκνου**, το· είδος *δαμάσκηνου* με γεύση και μέγεθος ανάμεσα σε *δαμάσκηνο* και σε *πούρνο*, αλλ. το *πουρδουδαμάσκνου*, το *πουρδούδ(ι)*, το *προυδαμάσκνου*, [*πούρνο* + *δαμάσκνου*].
- πούρπουλα**, τα· τα ανεπιθύμητα βλαστάρια στον κορμό του κλήματος, αλλ. τα *λαίμαργα*, [*πουρπούλ(ι)*].
- πουρπούλ(η)ς**, **-λου**, **-λ(ι)κου**· αυτός που έχει μαλλί *πουρπούλ(ι)*, στο θηλ. και η κότα που τα φτερά της δεν είναι στρωτά, [*πουρπούλ(ι)*].
- πουρπούλ(ι)**, το· το κατσαρό, το άστρωτο, το αχτένιστο μαλλί, **[συμφ. τουρ. *pürçek*(=βοςστρυχώνω) + *pul*(=σκάλα)].
- πουρπουλιάζου**· ρ., *πουρπούλιαζα*, *-λιασα*, *-λιάσ(η)κα*, ανακατώνω τα μαλλιά κάποιου, [*πουρπούλ(ι)*].
- πουρτιό**, το· {-τχιό}, *αλισίβα*, σταχτόνερο που έπαιρναν από τη *ζλόσταχ(η)*, **[αρχ. *περῶ*(=διαπερνά, διέρχομαι), δεσ *περῶ* > αρχ. *πορθμός*].
- πουρτουφόλ(ι)**, το· πορτοφόλι, παιχνίδι-χαρτοκατασκευή που έμοιαζε με πορτοφό-

λι, [ιταλ. portafogli].

πουρτσιάδ(ι), το· 1. αρσενικό γίδι για ζευγάρι, τράγος, 2. ειρων. το κορίτσι με απεριποίητο, αχτένιστο μαλλί, [πούρτσιους].

πουρτσιάδιλα, η· η τραγίλα, η μυρωδιά από τα τραγιά, τα *πουρτσιάδια*.

πούρτσιους, ο· μεγάλο, γεροδεμένο *πουρτσιάδ(ι)*, μτφ. γεροδεμένος άντρας, αλλ. ο *πόρτσιαδους*, ο *πόρτσιους*, [λατ. porcus(=αγριογούρουνο, προφορά πόρτσιους, συνθηματική ονομασία του αιδοίου) > *πούρτσιους*, αυτός που αναζητά το αιδοίο, τράγος επιβήτορας, (Κ.Σ.)].

πού'σι για 'σι· πού είσαι εδώ είσαι, μτφ. κάθε τόσο, συχνά, ξαφνικά, γρήγορα, *πούσι γιάσι, μας κουμπαριάζονταν κι αυτός*, [πού + είσαι (> *πού είσι* > *πού 'σι*) + *για* 2 + είσαι (> *για είσι* > *για 'σι*)].

πουσούλα, η· απόδειξη, κατά την τουρκοκρατία, με την οποία μπορούσαν και μάζευαν μέρος της παραγωγής πριν από τη συγκομιδή, π.χ. σταφύλια πριν από τον τρύγο, και την χρησ. για τον τελικό υπολογισμό του φόρου της δεκάτης, *χουρίς πουσούλα δε μαζέβς σταφύλια προτού τον τρύγου*, [τουρ. pusula(=απόδειξη)].

πουστλούκια, τα· οι συμπεριφορές του παθητικού ομοφυλόφιλου, μτφ. κάθε ανέντιμη συμπεριφορά, [τουρ. rust(=παθητικός ομοφυλόφιλος) + *-λούκ(ι)*].

πουταμός 1, ο· ποτάμι, χείμαρρος, κλίτος της εκκλησίας, ως παιχν. ήταν παραλλαγή του παιχν. *αργαλειός 3*, [αρχ. ποταμός].

πουταμός 2, ο· οριζόντιο δοκάρι της στέγης πάνω στο οποίο στηρίζονται οι *παπάδες*, [μσν. ύπότονον > (υ)πότονον > πότονος > ποταμός, (Π.Κ.)].

πουτήρ(ι), το· ποτήρι, *βιντούζα, θα σι πάρου πουτήρια να γεντς καλά* = θα σου βάλω βεντούζες να γίνεις καλά, [αρχ. ποτήριον].

πουτίζου· ρ., *πότζα, πότσα, πουτίσ(η)κα*, ποτιζώ, πρ. *πότζι, πουτίτσι, πότσι, πουτίτσι*, ουσ. *πότζμα, πουτιστήρ(ι), πουτιστηρούδ(ι)*, [αρχ. ποτίζω].

πουτούρ(ι), το· φαρδύ παντελόνι από υφαντό στον αργαλειό βαμβακερό ύφασμα, που αντικατέστησε το *πινιβρέκ(ι)* στην τοπική ανδρική ενδυμασία, [τουρ. rotur].

πουτουρτζήδης, οι· κοροϊδευτικά οι κάτοικοι του *Ξυλότρους*, επειδή, όταν οι Τερπινιώτες αντικατέστησαν τα *πουτούρια*, οι *Ξυλουτουρνοί* τα φορούσαν, δεσ και *σιαλβαρτζήδης, γαλαζουβράκδης*, [πουτούρ(ι)].

πουτσαράς, ο· η λ. χρησ. μτφ., γεροφτιαγμένος, δυνατός, [πούτσους].

πουτσαρικούς, ο· μεγεθ. της λ. *πούτσους*, αλλ. η *πουτσαρικά*.

πουτσνιάρ(ι), το· το *τσιουρνούδ(ι)*, (Νιγρ.), [πούτσα + *-άρ(ι)*].

πούτσους, ο· πούτσος, πούτσα, πέος, το ανδρικό μόριο, [αρχ. πόσθη, σλ. butsa (=εξόγκωμα, προεξοχή)].

πουφ· λ. που εκφράζει δυσφορία, το τίποτα, το μηδέν, *πουφ, κι αυτός δεν ξέρ(ει) τι λέει*, [ηχοπ. λ.].

πούφνα, η· η άηχη πορδή, μύκητας σαν φούσκα γεμάτος καφετιά σπόρια, που, όταν έσκαγε, έκανε ένα μαλακό ήχο, ένα *πουφ*.

πουφνιάρς, -ρου, -ρκου· αυτός που *πουφνίζ(ει)* συχνά, πληθ. *πουφνιαροί/ πουφνιάρδης, πουφνιαροί γιρουντάδης*, [πούφνα + *-άρς*].

πουφνίζου· ρ., *πούφνιζα, -σα*, κλάνω χωρίς ήχο, κάνω *πούφνις*, ειρων. κοιμούμαι ήσυχα, *τον πούφνις για τα καλά*, δεσ και *τζουφνίζου*, [πούφνα].

πούφνους, ο· η άηχη πορδή, δεσ και *τζούφνα, τσιούφνα*, [πούφνα].

- πουχειριά**· {-ριά}, επίρρ., βολικά, χειραγία, από χέρι, δε μ' ήρτι πουχειριά, θα τον κανόντζα γω· η νύφ(η) παίρν(ει) πουχειριά τ'ς συμπιθιροί, ['πού- + χειριά].
- πουχέρ(ι)**· επίρρ., από το χέρι, χειραγία, πάρτουν πουχέρ(ι) να βρεις κι του μυλιά σ', αλλ. 'που χέρ(ι), ['πού- + χέρ(ι)].
- πόψι**· δεσ απόψι.
- πραγμένους, -ν(η), -νου**· μαθημένους, αυτός που έχει τρόπους, δεσ αντίθετο άπραγους, [πράττου].
- πρακανίζου**· ρ., *πρακάντζα, πρακάντσα/-ν(ι)ζα/-νιζα*, κάνω θόρυβο σαν το *πράκα-πράκα, μη ριχς άλας με στ' φουτιά, θα πρακανίζ(ει)*, αλλ. *πρατσιανίζου*, [πράκα-πράκα].
- πράκα-πράκα**· αποδίδει τον ήχο που παράγει το άλας ή το πουρνάρι, όταν τα ρίχνουμε στη φωτιά, *πράκα-πράκα τα τσιρόνια* = θα ακούγεται *πράκα-πράκα* το άλας που θα έχουν τα *τσιρόνια*, [ηχοπ. λ.].
- πράματα**, τα· πράγματα, τα ζώα γενικά, κυρίως όμως τα μεγάλα, άλογα, μουλάρια κλπ., [αρχ. *πρᾶγμα*].
- πραματιά**, η· {-τχιά}, η πραμάτεια, [αρχ. *πραγματεία*].
- πραμάτια**, τα· {-τχια}, η πραμάτεια τουπραματευτή, για να 'ρχονται οι έμορφες *πραμάτια να διαλέγουν*, (Ν.Π.γ' τρ. 261.2), [πραματιά].
- πραματιφτάδης**, οι·πραματευτάδες, και οι *πραματιφτίδης*, [αρχ. *πραγματεία* (=επιχείρηση) > μσν. *πραγματευτής*].
- πράξ(ι)μου**, το· τρόπος, *τι πράξ(ι)μου είναι φτο;* = τι τρόπος είναι αυτός; [αρχ. *πράττω* > αόρ. *ἔπραξα*].
- πράξου**, θα· μέλλ. του ρ. *πράττου*.
- πρασιάνα**, η· είδος πουλιού, είδος τσίχλας, [αρχ. *πράσινος*].
- πρασ(ι)νάδα**, η· τα πράσινα χόρτα, το πράσινο χρώμα, αλλ. το *πρασ(ι)νάδ(ι)*, [αρχ. *πράσινος*].
- πρασ(ι)νίζου**· ρ., *πρασίντζα/-νζα, πρασίντσα/-νσα*, *πρασινίζω*, [αρχ. *πράσινος*].
- πρασ(ι)νίλα**, η· κυριαρχία πράσινου χρώματος, [αρχ. *πράσινος*].
- πρασ(ι)νουκέφαλος**, ο· είδος αγριόπαπιας με πράσινο κεφάλι, *Anas platyrhynchos*.
- πρασ(ι)νουμαχάου**· ρ., παρ. *πρασ(ι)νουμαχούσα*, είμαι έντονα πράσινος, *πρασ(ι)νουμαχάει του καπνό*, [αρχ. *πράσινος* + *-μαχάου*].
- πρασόπτα**, η· πίτα με πράσα, [αρχ. *πράσον* + *πίτα*].
- πρασούδια**, τα· μικρά πράσα, φαγητό από ψιλοκομμένα πράσα τηγανητά ή βρασμένα, [αρχ. *πράσον*].
- πρασουζούμ(ι)**, το· φαγητό με πράσα και μπόλικο ζουμί, [αρχ. *πράσον* + *ζουμί*(δες *ζμι*)].
- πρασουκότσιανους**, ο· το κομμάτι του πράσου κοντά στη ρίζα, που τρώγεται και ωμό ως σαλάτα, [αρχ. *πράσον* + *κουτσιάν(ι)*].
- πρασουπαπάρα**, η· είδος φαγητού, *παπάρα* που αντί σουσάμι είχε πράσα, [αρχ. *πράσον* + *παπάρα*].
- πρατσιανίζου**· ρ., *πρατσιάντζα, πρατσιάντζα/-νσα*, παράγω ήχο όπως στο *πρακανίζου*, *τα πουρνάρια πρατσιανίζουν/πρακανίζουν σ' φουτιά*, αλλ. *πρακανίζου*, [ηχοπ. λ.].
- πράττου**· ρ., *έπραγα, έπραξα*, μαθαίνω κάτι σε κάποιον, καθοδηγώ, *πραγμένου πιδί* = μαθημένο παιδί, *παδί με τρόπους*, μέλλ. *θα πράξου*, [αρχ. *πράττω*].

- πρέι**· φωνή, για να μαζεύουν τα πρόβατα, προτρ. για γάιδαρο, (Νιγρ.), [δες *έι!*].
- πρέκ(ι)**, το· οριζόντιο δοκάρι οικοδομής, [άγν. ετ.].
- πρέπου**· ρ., *έπριπα, έπριπα*, μελλ. *θα πρέψου*, πρέπω, είμαι ευπρεπής, *Μαριγώ φουκάλτσι να πρέψ(ει) λίγου του στί(ι)*, [αρχ. πρέπω].
- πρέπου**, το· το πρέπον, *φτο δεν είναι πρέπου*, [αρχ. πρέπω].
- πρήζου**· ρ., *έπρηζα, έπρηζα, πρήσ(η)κα/-σκα*, πρήζω, ουσ. *πρήξ(ι)μου*, [αρχ. πρήθω (=φουσκώνω ανάβοντας φωτιά), αρχ. πίμπρημι(=καίω), γιατί το πρήξιμο καίει].
- πρήσκα**, ο· ο πρησμένος, περιπ. ο χοντρός, [*πρήζου*].
- πριάστα**, η· δύναμη, κουράγιο, *δεν είχι πριάστα* = δεν μπορούσε, [*μπριάστα*].
- πριγιόν(ι)**, το· 1. πριόνι, υποκ. το *πριγιουνούδ(ι)*, 2. παιχν. με τους μετασχηματισμούς μιας θηλειάς, στο οποίο οι κινήσεις των χεριών θυμίζουν πριόνισμα· για τις παραλλαγές του παιχν. δες *αργαλειός 3*, [πριζω(=πριονίζω) > αρχ. πριών > μτγν. πριόνιον].
- πριγιονίζου**· ρ., *πριγιόνζα/-ντζα, -νσα/-ντσα, -νίσ(η)κα*, πριονίζω, [*πριγιόν(ι)*].
- πριγιουνούδ(ι)**, το· το μικρό πριονωτό μαχαίρι που διπλώνει και είναι κατάλληλο εργαλείο για κλάδεμα, [*πριγιόν(ι) + -ούδ(ι)*].
- πρικί**, το· είδος ποταμόψαρου, άλλο όν. για το *χρυσκάρ(ι)/φρισκάρ(ι)*, Πέρκη η ποταμία, [αρχ. πέρκη > περκί].
- πριμαγούλα**, η· το προγούλι, [ιταλ. primo(=πρώτος) + μσν. γούλα(=λαιμός)].
- πριπούμινα**, τα· τα πρέποντα, αυτά που πρέπει να γίνουν, *έκανις όλα τα πριπούμινα*, δες και *διαταμένα*, [*πρέπου*].
- πρόθυμος, -μ(η), -μου**· πρόθυμος, και για παιδί αυτό που αναπτύσσεται γρήγορα, [αρχ. προθύμος].
- προικιάτκου, -κ(η), -κου**· αυτός που δόθηκε ως προίκα, [αρχ. προίξ > προίκα].
- πρόκα**, η· μόνο το καρφί στρατιωτικού άρβυλου, [βεν. proca].
- πρόκανα, -μα**· πρόλαβα, *δεν πρόκανα να ρτω*, αόρ. του ρ. *προυκάνου*.
- προσκαλίτσα**, η· πρόσκληση, η λ. χρης. στα παιδικά τρ. της Τερπνής, *να κόψω ένα γαρύφαλλο καλέ να κάνω προσκαλίτσα*, **[από κακό άκουσμα της λ. *φροκαλίτσα*].
- προυβατίτκου, -κ(η), -κου**· πρόβειος, *προυβατίτκου κρες*, [αρχ. πρόβατον].
- προυβουδάου**· ρ., *προυβόδζα, προυβόδσα*, προβοδίζω, δες δημ. τρ. 15.ζ2, [αρχ. προεουοδώ > μσν. προβοδῶ].
- προυγόν(ι)**, το· παιδί ενός γονέα, από προηγούμενο γάμο του, δες πρμ. φρ. 181, [αρχ. πρόγονος > μσν. προγονός].
- προυδαμάσκνου**, το· δες *πουρνουδαμάσκνου*.
- προυδότη(ι)κου**, το· το μαρτυριάρικο παιδί στα παιχνίδια (κρυφτό κλπ.), [αρχ. προδότης].
- προυδουσιά**, η· {-σιά}, προδοσία, [αρχ. προδοσία].
- προυδουτούδ(ι)**, το· δες *προυδότη(ι)κου*, [αρχ. προδότης].
- προυζύμ(ι)**, το· προζύμι, μαγιά για το ζύωμα του ψωμιού, πληθ. τα *προζύμια* {-μνια} = μέρος της προετοιμασίας του γάμου, στην οποία *ματάπιαναν προζύμ(ι)* για το ψωμί του γάμου, [αρχ. προδ + αρχ. ζύμη > μτγν. προζύμιον].
- προυιμαλών(ι)**, το· η αρχή της περιόδου του αλωνισμού, πρώιμο αλλώνι, [αρχ. προίμιος + *αλών(ι)*].
- προυιφτούμι**· ρ., τύπος του κ. προγεύομαι, που είναι γνωστός μόνο στα δημ. τραγ.

- έλα, καλέ μ', έλα, σγουρέ μ', έλα να προυφτούμι, έχου την πάπια στουν ταβά = ... να προγευθούμε, να φάμε..., Ν.Π.γ' τρ. 605.0, δεσ και πουρεύου, [αρχ. προγεύομαι].*
- προυκάνου**· ρ., *πρόκαμνα, πρόκανα/πρόκαμα, προκάνω, προλαβαίνω, μέλλ. θα προυκάνου/-νου, άντι δε θα προυκάνω, [αρχ. προκάνω].*
- προυλαβαίνου**· ρ., *προυλάβινα/προυλαβίνισκα, πρόλαβα, προλαβαίνω, [αρχ. προ-λαμβάνω].*
- προυμή**· επίρρ., *πριν ακόμη, προτού, **[πρ(ιν + ακ)όμη > (πρόμη) > προυμή].*
- προυμηθεύου**· ρ., *προυμήθιβα, -μήθιβα, δίνω συμβουλές, οδηγίες για μελλοντικές ενέργειες, ως πότι θα ζω μπρε πιδί μ' να σι προυμηθεύου, αλλ. προυμηθεύου, [μτγν. προμηθεύομαι(=προνοώ)].*
- προυμύτς**, ο· *ξύλινο αλέτρι, η κουντούρα 2, 'που έναν προυμύτ(η) καρτιρούν όλνοι να ζήσουν, αλλ. το μπρομύτ(ι), [αρχ. πρδ + μύτ(η)].*
- προυξινεύου**· ρ., *προυξένιβα, -ξένισα/-ξένιβα, προξενεύω, [αρχ. προξενώ].*
- προυξινίτς, -νίτσα**, ο· *προξενητής, πληθ. αρσ. οι προυξινητάδης, θηλ. οι προυξινίτς, δεσ δημ. τραγ. 15.ε' στην Τερπνή όταν ο προξενητής πήγαινε σε ένα σπίτι, προετοιμάζε τους νοικοκυραίους για το σκοπό της επίσκεψής του με έναν ιδιαίτερο τρόπο· μόλις καθόταν δίπλα στο τζάκι, έπιανε την τσιμπίδα, ανακάτευε τη φωτιά κι αποχωρούσαν τα πρόσωπα που δε θα έπαιρναν μέρος στη συζήτηση, [αρχ. προξενώ > μσν. προξενητής].*
- πρους**· η πρόθ. *προς, πάου προς νιρού μ' = πάω για κατούρημα.*
- προυσβέλνου**· ρ., *πρόσβινα, πρόσβαλα, προυσβλήθκα, προσβάλλω, θα προυσβαλθεί άμα τ'ς του πεις, [αρχ. προσβάλλω].*
- προυσ(η)κόνουμι**· ρ., *προυσ(η)κόνουμαν, -σ(η)κώθκα, προσηκόνουμι, σηκόνουμι από σεβασμό και παραχωρώ τη θέση μου, αποδίδω τιμές, τον προυσκώθκαν τον πάππου, [προθ. πρδ + σ(η)κόνουμι].*
- προυσήλιους, -λια, -λιου**, ο· *προσήλιος, πλαγιά ή πλευρά προς τον ήλιο, έκατσα στουν προυσήλιου, αλλ. ο προυσλιακός, [αρχ. προσήλιος].*
- προύσ(ι)**· *φωνή για κάλεσμα αρνιού, προύσ(ι) προύσ(ι) προυβατούδι μ'.*
- προυσκαλνώ**· ρ., *προυσκαλνούσα, προυσκάλτσα/-λσα/-λιστα, -λέσ(η)κα, προυσκαλώ, [αρχ. προυσκαλέω].*
- προυσκέφαλου**, το· *προυσκεφάλι, μαξιλάρι, [αρχ. προυσκεφάλαιον].*
- προυσκνάου, -ώ**· ρ., *προυσκνούσα, προυσκύντσα, προυσκυνώ, δεσ πρμ. 217, ουσ. το προυσκύνμα, [αρχ. προυσκυνέω].*
- προυσλιακός, -κιά/-κή, -κό**· *προσήλιος, αλλ. προυσήλιους, [αρχ. προσήλιος].*
- προυσφά(ι)**, το· *προυσφάγι, κολατσιό, [αρχ. πρδς + αρχ. φαγεῖν(< έσθίω) > μτγν. προυσφάγιον].*
- προυσφυγάδης**, οι· *πρόσφυγες, αυτοί που εγκαταστάθηκαν στην Τερπνή το 1922-23, [αρχ. πρδς + φεύγω > μτγν. προυσφεύγω > μτγν. πρόσφυξ > πρόσφυγας].*
- προυσφυγίνα**, η· *γυναίκα πρόσφυγας, [δεσ προυσφυγάδης].*
- προυσφυγίτ(ι)κους, -κ(η), -κου**· *προυσφυγικός, [δεσ προυσφυγάδης].*
- προυσφώλ(ι)**, το· *το αβγό που μένει μόνιμα στη φωλιά, για να προσελκύει τις κόττες, [αρχ. *πρόσφωλον > υποκ. προυσφώλιον(ών)].*
- προυσώπατα**, τα· *τα πρόσωπα, άτομα που κατέχουν επίσημες θέσεις, [αρχ. πρόσω-πον].*

προυτ- πρωτο-, ως πρώτο συνθ. δίνει τη σημ. του πρώτα, π.χ. *προυταρχής*.

προυτάρρα, η· πρωτάρρα, αυτή που γέννησε πρώτη φορά, [*προυτάρς*].

προυτάρκου, το· αυτό που γέννησε ή γεννήθηκε πρώτο, *προυτάρκου αρνί*, [*προυτάρς*].

προυταρούδα, η· μικρή στην ηλικία γυναίκα που πρωτογέννησε, [*προυτάρρα*].

προυτάρς, -ρα/-ρου, -ρκου· πρωτάρης, [αρχ. πρῶτος > πρωτάρης].

προυταρχής· επίρρ., από την αρχή, [*προυτ-* + αρχ. ἀρχή].

προυτόγιν(η), η· αυτή που πρωτογέννησε, δεξ *προυτάρρα*, [αρχ. πρῶτος + αρχ. γεννῶ > πρωτογεννώ].

προυτού· προτού, [αρχ. πρὸ τοῦ (και απαρέμφατο), π.χ. πρὸ τοῦ φαγεῖν].

προυτου- πρωτο-, όπως το *προυτ-*, π.χ. "προυτουφέρνου", [αρχ. πρῶτος].

προυτούδια, τα· τα πρωτάκια, μαθητές της πρώτης τάξης του Δημοτικού Σχολείου, [αρχ. πρῶτος].

προυτουύπν(ι), το· ο πρώτος ύπνος, η αρχή του ύπνου, στου *προυτουύπν(ι) του είδα του όνειρου*, [αρχ. πρῶτος + αρχ. ύπνος].

προυτσιούγξ(ι)· φωνή για σταμάτημα γάιδарου, [*πρέι + τσιούγξ(ι)*].

προυφλιάζου· ρ., *προύφλιαζα, -σα*, γίνομαι *προύφλιους*, [*προύφλιους*].

προύφλιους, ο· αυτός που ρυτιδώθηκε, που σακούλιασε πρόωρα, [αρχ. πρὸ + αρχ. φλίω(δες και φλιδάω, φλυδάω = γίνομαι πλαδαρός)].

προυφταίνου· ρ. *πρόφτινα/προυφτίνισκα, πρόφτασα, προφτάσ(η)κα*, προφθάνω, προφταίνω, πρ. *προυφτάτι, προφτάτι τουν μη σας φεύ(ει)*, [αρχ. προφθάνω].

προυφτας(ι)κός, -κιά/-κή, -κό· βιαστικός, αυτός που γίνεται, για να προλάβουμε κάτι, [*προυφταίνου*].

προυφταστήρα, η· αυτή που γίνεται για *πρόφτασ(η)*, η γυναίκα που τα προλαβαίνει όλα, (Νιγρ.)· *προυφταστήρα τούρτα* = λεπτή σε πάχος ζύμη, που ψηνόταν πριν από το φούρνισμα, αλλ. η *μπρουστόπτα*, το *πλιατλί*, η *τούρτα*, [*προυφταίνου*].

προυχέιμ(ι), το· τα πρώτα κρύα πριν από το χειμώνα, το φθινόπωρο, *φέτους νουρίς-νουρίς έχουμι προυχέιμ(ι)*, [*πρου-* + *χ(ει)μώνας*].

προυχτές· επίρρ., προχθές [αρχ. πρὸ + αρχ. χθές > μτγν. προχθές].

προυχτισ(ι)νός, -νιά, -νό· προχθесινός, [*προυχτές*].

προυψές· επίρρ., προψές, [αρχ. πρὸ + μσν. ὀψές(< αρχ. ὄψέ)].

προυψισ(ι)νός, -νιά, -νό· προψесινός, [*προυψές*].

πρόφτασ(η), η· το πρόφτασμα, το να προφταίνει κάποιος, *του έκανα στην πρόφτασ(η)* = το έκανα γρήγορα, για να προφτάσω· διαδικασία καθορισμού προτεραιότητας στα παιχνίδια, [*προυφταίνου*].

πρωτουτίμητος, -τη· πρώτος στις τιμές· *αφέντη μ' πρωτουτίμητι και πρωτοτιμημένι*, (Ν.Π.γ' τρ. 594.0), [αρχ. πρῶτος + αρχ. τιμή].

πτσι, το· αιδόιον, το εξωτερικό γεννητικό όργανο της γυναίκας, (προσφ.), **[ιταλ. pezzo > μσν. πετσίν > πετσί].

πυκνάδα, η· ήταν λεπτό κόσκινο με το οποίο κοσκίνιζαν το αλεύρι για ψωμί, αλλ. *τριχόστα*· η πιο πυκνή, για γλυκά ή για πίτες, ήταν η *σήτα* ή η *μιταζουτή σήτα*· για το κοσκίνισμα σπασμένου καφέ ήταν μια μικρή, το *καμπράν(ι)*, [αρχ. πυκνός].

πυκνό, το· ως ουσ. το αδιαπέραστο, εξαιτίας πυκνής βλάστησης, μέρος του δάσους,

- πήγι του γρούν(ι) στου πυκνό κι του έχασαμι, [αρχ. πυκνός].*
- πυκνουπιρνώ**· ρ., *πυκνουπιρνούσα, -πέρασα, περνώ* συχνά από κάπου· *λιβέντη μ', τι πυκνουπιρνάς*, δεσ δημ. τρ. 15.β, [αρχ. πυκνός + *πιρνάου*].
- πυκνουραδίζου**· ρ., *πυκνουαράδζα, -αράδσα, περπατώ* συχνά, *λιβέντη μ', τι πυκνουπιρνάς κι τι πυκνουραδίζεις*, δεσ δημ. τρ. 15.β, [αρχ. πυκνός + *αραδίζου*].
- πύρα**, η· *αναμμούρα*, φλόγωση μέρους του σώματος, η θερμότητα που εκπέμπουν τα καιόμενα ή πολύ θερμά σώματα, το αίσθημα του ανθρώπου ότι ζεσταίνεται από διάφορες αιτίες, *έχ(ει) κόμα πύρα ου φούρνους, [πυρώνου]*.
- πυργουθιμιλιώνου**· ρ., *πυργουθιμέλιουνα, -σα*, βάζω θεμέλια στον πύργο, *έκατσι κι λάλλησι κι πυργουθιμέλιουσι*, δεσ δημ. τρ. 14, [αρχ. πύργος + θεμελιώνω(< αρχ. θεμελιόω)].
- πύρωμα**, το· πύρωμα, ζέσταμα απέναντι στη φωτιά, [αρχ. πυρῶω > μτγν. πύρωμα].
- πυρομάχος**, ο· πυρομάχος, το πίσω μέρος του τζακιού, όπου στηρίζονταν τα μεγάλα ξύλα, για να καούν, [αρχ. πυρίμαχος > μτγν. πυρομάχος].
- πυροστιά**, η· {-στιά}, πυροστιά, πυροστάτης, τρίποδο στήριγμα για το βράσιμο του φαγητού στο *ουτζιάκ(ι)*, εξάρτημα του κάρου που λεγόταν και *μύλους*· στη Νιγρ. ως παιχν. ήταν το *αμπάρ(ι)*, αλλά και τα *ζύγια* από το *παμπόρ(ι)*, [αρχ. πῦρ + αρχ. ἔστια > μτγν. πυρεστιά].
- πυρώνου**· ρ., *πύρουνα, πύρουσα, πυρώθκα*, πυρώνω, ζεσταίνω κάτι στη φωτιά, [πῦρ > αρχ. πυρῶω > μσν. πυρώνω].
- πχι**, το· το να πίνει κάποιος, η ενέργεια του *πίνου, ούλου* *στου πχι είνι του μυαλό τ'* [αρχ. πιεῖν, απαρέμφατο του πίνω, δεσ Λ.Αν. πχι].
- πώς στουμπίζουν του πιτέρ(ι)**· παχνίδι-χορός, που παιζόταν με το ομώνυμο γνωστό τραγούδι.